

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1921.

Andra kammaren.

Nr 26.

Onsdagen den 6 april, e. m.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Till avgörande förelåg nu jordbruksutskottets utlåtande, nr 9 A, angående regleringen av utgifterna under riksstatens nionde huvudtitel, innefattande anslagen till jordbruksdepartementet jämte i ämnet väckta motioner.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr förste vice talmannen *H a m i l t o n*, som yttrade: Jag hemställer, att jordbruksutskottets utlåtande nr 9 A och B samt 10 A och B må punktvis föredragas och att endast kantrubrikerna uppläsas, såvida icke yrkande framställs, att uppläsning även må ske av utskottets hemställanden.

Denna hemställan bifölls.

Punkterna 1—5.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 6.

Lades till handlingarna.

Punkterna 7—9.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 10, angående anslaget till lantbruksingenjörer och deras biträden.

Efter föredragning av punkten anförde:

Herr *F a l k*: Herr talman! Då jordbruksutskottet ställt sig avvisande till min motion angående inrättande av en ny ordinarie lant-

Andra kammarens protokoll 1921. Nr 26.

*Ang.
lantbruks-
ingenjörer och
deras biträden.*

Ang.
lantbruks-
ingenjörer och
deras biträden.
(Forts.)

bruksingenjörsbefattning och denna sak är av rätt så stor betydelse för befolkningen i de delar av landet, som av densamma beröras, skall jag be att i korthet få säga några ord, innan denna fråga avgöres.

Som bekant tillkommer det Kungl. Maj:it att fastställa lantbruksingenjörsdistriktens indelning. På grund därav ha på sin tid Södermanlands län och Kalmar läns norra del förenats till ett sådant distrikt. Anordningen att sammanföra två geografiskt sett så skilda landsdelar som de nu ifrågavarande visade sig redan från början vara för befolkningen ofördelaktig och även ur flera andra synpunkter mindre lyckad. Men i samma mån som förhållandena utvecklats sig och den inom distriktet tjänstgörande lantbruksingenjörens arbetsbörda ökats, ha olägenheterna blivit ännu mera kännbara. Befolkningen klagar också allmänt över, att lantbruksingenjören på grund av distriktets omfattning och den stora arbetsmängd, som påvilar honom, icke inom rimlig tid hinner fullgöra de befattningshavarens åliggande förrättningar, varav också följden blivit, att ett stort antal sådana förrättningar blivit över hövan fördröjda. På sätt jag i min motion framhållit är det även fara värt, att allmänheten i dessa landsdelar tröttnar att vänta på lantbruksingenjörens biträde. I förtigående vill jag som min enskilda mening framhålla, att det icke förefaller vara alldeles riktigt att, på samma gång som staten söker stimulera jordbruksproduktionen, samtidigt beredas rätt stora svårigheter för den jordbruksidkande befolkningen att få det biträde, varav den är i behov för att tillgodose detta syftemål. Att lantbruksingenjören är bosatt utom Kalmar län och så långt därifrån som i Nyköping medför också för Kalmarlänets befolkning mycket stora besvärligheter på grund av de långa och tidsödande resorna. Därtill kommer också, att distriktets omfattning föranleder, att lantbruksingenjörens egna resekostnader bli alldeles för höga mot vad de skulle bli, om distriktet vore på lämpligt sätt uppdelat. Jag finner sålunda uppenbart, att det föreligger verkligt behov att uppdelat ifrågavarande distrikt, och enligt min mening skulle fördelningen bäst och lämpligast ske på det sättet, att Södermanlands län finge utgöra ett distrikt och norra Kalmar län ett distrikt. De myndigheter, som haft tillfälle att yttra sig över förslaget, nämligen länsstyrelserna i Södermanlands och Kalmar län, odlingsråden och hushållningssällskapen i de båda länen samt lantbruksstyrelsen, ha också alla enhälligt tillstyrkt detsamma.

Den nödfallsutväg, som jordbruksutskottet förordar, eller att man skulle anställa en extra lantbruksingenjör, har också varit på tal bland intresserade, men har icke vunnit någon anslutning vare sig från befolkningens eller från myndigheternas sida. Sålunda innebär varken nu nämnda utväg eller vad utskottet för övrigt ifrågasatt eller en något förändrad distriktsindelning, enligt mitt förmenande, den riktiga lösningen av frågan. Såsom ett skäl för sin ståndpunkt framhåller jordbruksutskottet, att utskottet saknar möjlighet att överblicka förhållandena i ifrågavarande avseende inom övriga delar av landet och att det sålunda icke är uteslutet, att liknande för-

hållanden kunna vara för handen även annorstädes. Gent emot detta skulle jag vilja erinra, att såvitt jag vet föreligga icke för närvarande till riksdagens behandling några framställningar om inrättande av nya lantbruksingenjörsbefattningar. Vid sådant förhållande får man väl antaga, att min motion avser att avhjälpa de svårigheter, som visat sig såsom de mest kännbara. När Kungl. Maj:t år 1919 framlade proposition om inrättande av en ny lantbruksingenjörsbefattning för att därigenom möjliggöra, att Kalmar läns södra del och Blekinge län finge uppdelas i två distrikt, tillstyrktes detta utan vidare av utskottet, och några hänsyn till de eventuella konsekvenser ett sådant beslut skulle medföra avhördes icke. För min del anser jag, att samma skäl, som förelågo för riksdagen att år 1919 bifalla den då gjorda framställningen, föreligga också nu och det i ännu högre grad, när det gäller att uppdelas i två distrikt, som omfattar Kalmar läns norra del och Södermanlands län. Emellertid torde det icke vara mycket stora utsikter att vinna anslutning till mitt förslag gent emot ett enhälligt utskott, och jag skall icke heller framställa något yrkande i den vägen. Men då jag ser herr jordbruksministern vara närvarande i kammaren, tillåter jag mig till honom rikta en varm vädjan, att han behjärtar det av mig framförda önskemålet, så att Kungl. Maj:t så snart ske kan vidtager åtgärder för att tillmötesgå befolkningens berättigade krav i nu förevarande avseende. I förhoppning att så snart måtte ske, har jag, herr talman, icke för närvarande att framställa något yrkande.

Ang.
lantbruks-
ingenjörer och
deras biträden.
(Fortn.)

Häruti instämde herrar *Laurén* och *Jonson* i Remröd.

Herr *Johansson* i Uppmälby: Då den ärade motionären icke framställt något yrkande, kan det synas överflödigt att yttra sig i denna sak. Jag vill emellertid säga, att utskottet och avdelningen noga behjärtat de önskemål, som framförts i motionen, ehuru utskottet icke ansett sig kunna tillstyrka densamma. Det är klart, att det medför vissa olägenheter och stora olägenheter, att två landstingsområden så vitt skilda som Södermanlands län och norra Kalmar län skola vara förenade om en och samma lantbruksingenjör, men utskottet har av helt naturliga skäl icke velat förorda inrättande av en ny tjänst utan har ansett, att man först bör tillgripa den utvägen, som finnes för Kungl. Maj:t, nämligen att göra ett försök till ny distriktsindelning, som bättre anpassar sig efter de geografiska förhållandena än den nuvarande, vilken givetvis medför besvärligheter särskilt för befolkningen inom Kalmar län, därför att avståndet därifrån till lantbruksingenjörens boningsort, som är Nyköping, ju är tämligen stort. Jag vill därför understryka vad motionären här yttrade, nämligen att Kungl. Maj:t måtte se till, huruvida det icke kan vara möjligt att genom en ändrad distriktsindelning råda bot för de påtalade missförhållandena.

Jag har blott velat säga dessa ord och ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 11.

Kammaren biföll utskottets hemställan.

*Ang.
lantbruks-
institutet vid
Ultuna.*

Punkten 12, angående lantbruksinstitutet vid Ultuna.

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under punkten 11 av nionde huvudtiteln föreslagit riksdagen, att dels godkänna sådan ändring i staten för lantbruksinstitutet vid Ultuna att tillämpas från och med år 1922, att anslagsposten »till institutets övriga utgifter» höjdes från 34,600 kronor till 65,000 kronor, varigenom statens slutsumma komme att ökas till 127,600 kronor; dels ock vid bifall härtill höja ordinarie anslaget till nämnda lantbruksinstitut från 97,200 kronor med 30,400 kronor till 127,600 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte

dels godkänna sådan ändring i staten för lantbruksinstitutet vid Ultuna att tillämpas från och med år 1922, att anslagsposten »till institutets övriga utgifter» höjdes från 34,600 kronor till 62,000 kronor, varigenom statens slutsumma komme att ökas till 124,600 kronor;

dels ock vid bifall härtill höja ordinarie anslaget till nämnda lantbruksinstitut från 97,200 kronor med 27,400 kronor till 124,600 kronor.

Sedan punkten föredragits, yttrade:

Herr Rydén: Jag ber att få yttra några ord vid den föredragna punkten och därvid med herr talmannens tillstånd beröra även nästa punkt, därför att de hava samma innebörd, för att framföra några betänkligheter ur budgetssynpunkt i fråga om de anslag, som här äskas. Det yrkas av jordbruksutskottet, att det anslag å ordinarie stat för Ultuna lantbruksinstitut, som är avsett »till institutets övriga utgifter», må höjas från 34,600 till 62,000 kronor eller med 27,400 kronor, och en motsvarande förhöjning förekommer sedermera i punkt 13 i fråga om lantbruksinstitutet vid Alnarp. Jag kan då icke undertrycka den farhågan, att om man på det sättet i det närmaste fördubblar det ordinarie anslaget under en situation sådan som den nuvarande, när priserna icke på något sätt stabiliserat sig, kan man komma att fatta ett beslut, som blir obekvämt och oriktigt med hänsyn till framtiden. Om jag tänker mig, att i denna post ingå sådana omkostnader som för bränsle och lyse, för byggnadsunderhåll, för renhållning, för frielevers utspisning, för förbrukningsartiklar, dagsverken, körslor, biblioteket, exkursioner m. m., så synes det mig klart, att man icke kan i detta ögonblick säga, vad dessa utgifter böra gå till, när vi nått ett mera stabilt prisläge. Jag anser det därför icke principiellt tillrådligt att nu fastslå en förhöjning på ordinarie stat av den omfattning, som här föreslås i punkterna 12 och 13, utan försiktigheten bjuder, att man ställer av kris-tiden nödvändiggjord förstärkning till dessa anslag på extra stat. Jag har icke tänkt göra något yrkande om minskning av beloppet, ehuru jag icke kan undertrycka känslan av, att det nog är med hänsyn

till det prisfall, som skett sedan propositionen avgivits, i några punkter för styvt tilltaget, men jag har icke ansett mig kunna underlåta att framföra mina betänkligheter mot att upptaga det föreslagna förstärkningsanslaget på ordinarie stat. Jag tror, att om man vill undersöka den praxis, som statsutskottet i det fallet följer, åtminstone i vad avser åttonde huvudtiteln, som har en mängd anslag av liknande beskaffenhet, skall man finna, att förstärkningarna uppföras på extra stat och att man väntar med att reglera de ordinarie anslagen, tills prisläget blivit mera stabilt. Jag tillåter mig därför hemställa, att kammaren ville vidtaga den ändringen i utskottets förslag, att, när det gäller nu förevarande punkt i fråga om Ultuna, förstärkningsanslaget uppföres som ett förslagsanslag, högst, på extra stat och att detta sättes till samma belopp som utskottet tänkt sig eller 27,400 kr. Om kammaren biträder denna uppfattning, bör ett liknande yrkande framställas i nästa punkt. Jag har tillåtit mig formulera ett sådant förslag och har i förväg underställt det prövning av jordbruksutskottets ordförande. Jag tror därför, att kammaren kan ur rent formell synpunkt våga antaga det, ifall den finner min ståndpunkt riktig.

Jag hemställer alltså, att kammaren ville besluta att som förstärkning av den i staten för lantbruksinstitutet vid Ultuna upptagna anslagsposten »till institutets övriga utgifter» anvisa å extra stat för 1922 ett förslagsanslag, högst, av 27,400 kr. Jag ber få poängtera, att Ultuna lantbruksinstitut härigenom får lika mycket pengar, men kammaren har förbehållit sig att bestämma det ordinarie anslags slutliga belopp, när vi fått ett fastare prisläge att bedöma det ifrån.

Herr talman! Jag tillåter mig hemställa om bifall till det nyss upplästa yrkandet.

Herr Johansson i Uppmälby: Det förefaller egentligen vara en smaksak, hur man gör i detta fall, och jag tror icke, att någon av utskottets medlemmar fäster sig vid, om det ifrågavarande anslaget uppföres på ordinarie stat eller en del därav, såsom herr Rydén föreslagit, sättes på extra stat. Men då jag har kännedom om, att de anslag, som förut flera år utgått till lantbruksinstitutet på ordinarie stat, icke räckt till utan att de måst förstärkas, har jag åtminstone den uppfattningen, att hurudana tider det än blir, få vi aldrig sådana tider, att man kan säga, att riksdagen skulle begå en blunder genom att låta det här anslaget stå på ordinarie stat. Jag har som sagt icke någonting emot, om riksdagen vill fatta ett annat beslut, men då första kammaren redan tagit utskottets hemställan, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till densamma.

Chefen för jordbruksdepartementet herr statsrådet Hansson: Med anledning av herr Rydéns anförande ber jag få påpeka, vad som redan står i statsverkspropositionen. Vi ha nämligen efter de väsentliga avprutningar å de nu föreliggande anslagsbeloppen hemställt, att en del av de anslag, som tillstyrkts, måtte uppföras på

Ang.
lantbruks-
institutet vid
Ultuna.
(Forts.)

Ang.
lantbruks-
institutet vid
Ultuna.
(Forts.)

extra stat. Herrarna finna litet längre fram under punkterna 16 och 19 sådana anslag överflyttade, för Ultuna 20,000 kr. och för Alnarp 15,000 kr. Ifråga om dessa anslag har man alltså redan följt den tankegång, som herr Rydén framfört. Vidare ber jag få fästa uppmärksamheten på, att under de senaste fyra åren både Ultuna och Alnarp behövt betydande anslagsbelopp utöver de ordinarie. Men här gäller det ju icke att pruta på anslagen utan endast att taga hänsyn till den rent budgettekniska sidan av saken.

Jag har endast velat lämna denna upplysning, innan beslut fattas.

Herr Öberg: Herr talman! Det förefaller mig, som om herr Rydén skulle handlat mest formellt riktigt, om han yrkat på ärendets återremitterande till utskottet. När han nu vill ha en del anslagsposter över från ordinarie till extra stat, borde utskottet beredas tillfälle att ingå i prövning och undersökning, huruvida den överföringsåtgärd, som herr Rydén här ifrågasätter, är lämplig och möjlig.

Då det icke skett ifrån hans sida, tillåter jag mig hemställa, att kammaren måtte remittera ärendet åter till utskottet, så att utskottet må beredas tillfälle att undersöka, huruvida den av herr Rydén gjorda framställningen har skäl eller fog för sig.

Herr Rydén: Herr talman! Jag skulle naturligtvis funnit självklart att framställa yrkande om återremiss, i fall detta ärende behandlats först i denna kammare, men då första kammaren redan avgjort ärendet i förmiddags, är återremiss meningslös, då utskottet icke kunde göra annat än anmoda andra kammaren fatta beslut i saken.

Jag tror, att om de ärade representanter, som ha yttrat sig för jordbruksutskottets yrkande, i denna arbetstyngda tid varit i tillfälle att se efter, hur det förfarits på de andra huvudtitlarna och framför allt på de huvudtitlar, som ha en mängd av undervisningsinstitutioner om hand, där man har precis samma svårigheter att dragas med som vid Alnarp och Ultuna, skulle de ha funnit, att man här gått till väga precis som herr jordbruksministern vitsordat vara från hans sida tänkt från början. Emellertid har, sedan herr jordbruksministern i november eller december hade tillfälle att taga ståndpunkt till detta, inträffat en så stark förskjutning i prisläget, att jag tror, att den siffra, som man ansåg vara rimlig i november månad, i detta ögonblick icke har samma säkerhet.

Nu kan man ju, i likhet med herr Johansson i Uppmälby, om jag uppfattat honom rätt, säga, att om man fastställer det anslag, som nu är fråga om, i överensstämmelse med jordbruksutskottets hemställan, så kan man sänka det ordinarie anslaget till nästa år. Jag vill emellertid säga, att såvitt jag kan minnas, har det inte inträffat under den tid, jag tillhört riksdagen, att man någonsin har kunnat annat än, i sammanhang med en omorganisation eller sådant, göra ändring i ett ordinarie anslag nedåt.

Vill riksdagen vara försiktig här och se till, att inte det ordinarie anslaget kommer att avvägas för högt under intrycket av den dyrtid, som rådde på hösten 1920, så bjuder omtänksamheten helt säkert, att man nu för fram denna förhöjning på extra stat och icke bestämmer sig för höjning av det ordinarie anslaget förrän det blir litet säkrare tider, så att man kan bedöma, i vad mån det är möjligt att räkna, när det gäller anslagens avvägande.

Jag behöver bara peka på en sådan sak som utgifterna för bränsle och lyse. Detta anslag för Alnarp t. ex., som nu utgår med 7,300 kr., beräknas förhöjt till 20,000 kr., och sedermera har jordbruksutskottet företagit en sänkning av detta. Fråga vem av oss, som sitter här i kammaren, om han i detta ögonblick kan säga, vad som är skäligen priser att räkna på ordinarie stat, när det gäller bränsle. Det veta vi icke, det är omöjligt att bedöma i detta ögonblick. Så är det också med byggnaders underhåll och en hel rad andra poster, som nu äro i kalkylerna från vederbörande institut beräknade till fördubbling eller något sådant. Vi kunna icke i detta ögonblick bedöma, huruvida denna beräkningsgrund kan vara lämplig och tjäna såsom underlag för att bestämma det ordinarie anslagens storlek; och därför hemställer jag, att man måtte gå den vägen att ge pengarna, men ge dem på extra stat, samt att man förbehåller sig frihet att pröva de ordinarie anslagens storlek, när man fått litet säkrare tider, ifrån vilka man kan göra ett sådant bedömande.

Herr förste vice talmannen *H a m i l t o n*: Herr talman! Herr Rydén yttrade nyss, att han underställt min prövning det yrkande, som han framställde här i kammaren. Det är mycket riktigt, att han förelagt mig densamma och att jag yttrade, att jag kan formellt sett icke finna något oriktigt i detta yrkande. Men jag vågar likväl icke, det ber jag få tillkännagiva med hänsyn till den korta tid det varit i mina händer, svara för, att det blir ett riktigt formellt beslut kammaren fattar, därest den följer herr Rydén.

När kammaren skall fatta sitt beslut, så får man noga pröva, vad det innebär, och såvitt jag kan förstå, är herr Rydéns yrkande en rent formell fråga. Spörsmålet gäller icke, om anslaget skall vara högre eller lägre, utan om det skall anvisas på ordinarie eller extra stat. Jag tror nu, att det kan vara tämligen likgiltigt, vilket man gör, och jag håller före, med de nedprutningar, som blivit gjorda först av herr jordbruksministern och sedermera av jordbruksutskottet, beträffande bränslet, att man inte kan komma under den närmaste tiden till lägre belopp; och om det visar sig, att de ordinarie anslagen äro för höga, så antar jag, att herr jordbruksministern till kommande år söker få en rättelse gjord.

Det riktigtaste vore naturligtvis, att kammaren nu återremitterade ärendet till utskottet, så att utskottet kunde noggrant pröva, huruvida man borde vidtaga denna formella ändring eller ej. Men första kammaren har redan fattat beslut och bifallit utskottets för-

*Ang.
landbruks-
institutet vid
Uttuna.
(Forts.)*

Ang.
lantbruks-
institutet vid
Ulluna.
(Forts.)

slag, och då skulle en återremiss allenast innebära en hemställan från utskottet till kammaren att fatta sitt beslut.

Såsom frågan ligger, tror jag det är riktigast att bifalla utskottets hemställan, till vilken jag ber att få yrka bifall.

Herr E. A. Nilson i Örebro: Herr talman! Jag har med stort intresse åhört debatten rörande detta anslag, och jag har vägt mot varandra de olika skälen för den ena ståndpunkten och för den andra. Därvid har jag funnit de mest vägande skälen vara de, som anförts av den ärade talaren på Malmöbanken.

Saken ligger ju så, att det ej är fråga om det belopp som institutet skall erhålla. Nej, beloppet enligt herr Rydén yrkande blir precis på öret det, som Kungl. Maj:t åskat. Skillnaden mellan de två ståndpunkterna är allenast den, att enligt det yrkande, som herr Rydén framställt, skulle man handla något försiktigare, enär man icke bunde sig vid ett ordinarie anslag med hänsyn till såväl den nedgång i prisläget, som redan inträffat, som även med hänsyn till den ytterligare nedgång, som kan tänkas.

Denna försiktiga ståndpunkt tycker jag har de allra största skälen för sig, och därför ber jag, herr talman, att få instämma med herr Rydén i det yrkande, han här framställt.

I detta anförande instämde herrar *Anderson* i Råstock och *Thorsson*.

Herr *Hermelin*: Herr talman, mina herrar! Den synpunkt, som här framförts, att man icke skulle taga utskottets förslag, kan jag för min del följa. Men jag kan icke följa det yrkande, som här framställts att återremittera ärendet, just därför att, såsom herr förste vice talmannen nys har framfört, beslut i ärendet redan är fattat i första kammaren, utan jag hemställer, att andra kammaren här fattar sitt beslut antingen i överensstämmelse med utskottets hemställan eller i anslutning till den hemställan, som gjorts av herr Rydén. Sedan blir det vid olika beslut kamrarna emellan beroende på gemensam votering, vilket beslut riksdagen slutligen kommer att fatta. Jag vill endast nämna detta; personligen har jag intet yrkande.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o bifall till utskottets hemställan, 2:o bifall till det yrkande, som under överläggningen framställts av herr Rydén, samt 3:o bifall till yrkandet om punktens återremitterande till utskottet för ny behandling; och fattade kammaren beslut i överensstämmelse med innehållet i den under 2:o angivna propositionen.

Ang.
lantbruks- och
mejeriiinstitu-
tet vid Alnarp.

Vid härpå skedd föredragning av *punkten 13*, angående lantbruks- och mejeriinstitutet vid Alnarp, begärdes ordet av

Herr *Rydén*, som anförde: I anslutning till det beslut, som nyss fattats, hemställer jag, att kammaren här ville besluta, att

riksdagen må såsom förstärkning av den i staten för lantbruks- och mejeriiinstitutet vid Alnarp upptagna anslagsposten »till institutets övriga utgifter» anvisa å extra stat för år 1922 ett förslagsanslag, högst. 23,300 kronor.

Ang.
lantbruks- och
mejeriiinstitu-
tet vid Alnarp.
(Forts.)

Vidare yttrades ej. Efter av herr talmannen givna propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till det av herr Rydén under överläggningen gjorda yrkandet blev herr Rydéns yrkande av kammaren bifallet.

Punkten 14, angående reseunderstöd för lantbrukets studerande.

I enlighet med vad Kungl. Maj:t föreslagit under punkten 13 av förevarande huvudtitel hemställde utskottet, att riksdagen måtte höja det under anslagstiteln »undervisningsanstalter för jordbruk och lantmannanäringar» uppförda ordinarie anslaget till reseunderstöd för lantbrukets studerande från 20,000 kronor med 20,000 kronor till 40,000 kronor.

Ang.
reseunderstöd
för lantbrukets
studerande.

Vid punkten var emellertid fogad reservation av herrar *Träff, Dalberg, Öberg, Johansson* i Uppmälby, *Igel, Ericsson* i Arboga och *Edberg*, som ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts framställning i ämnet höja det under anslagstiteln »undervisningsanstalter för jordbruk och lantmannanäringar» uppförda ordinarie anslaget till reseunderstöd för lantbrukets studerande från 20,000 kronor med 10,000 kronor till 30,000 kronor.

Punkten föredrogs. Därefter yttrade:

Herr *Johansson* i Uppmälby: Herr talman! Såsom herrarna behagade finna, har jag tillsammans med några kamrater i jordbruksutskottet avgivit en reservation på denna punkt.

Det anslag, vilket det här gäller, nämligen anslag för reseunderstöd åt studerande på lantbrukets område, har under 1920 utgått med ett belopp av 20,000 kronor. Före 1920 utgick ett belopp av 15,000 kronor. 1920 anförde dåvarande departementschefen, att på grund av de högre resekostnaderna det var nödvändigt att höja beloppet med 5,000 kronor, vilket även jordbruksutskottet gick med på och riksdagen biföll.

Sedan har lantbruksstyrelsen gjort framställning hos Kungl. Maj:t, att detta anslag för innevarande år måtte höjas med ett belopp av 10,000 kronor, och departementschefen har höjt beloppet med ytterligare 10,000 kronor.

Jag vill icke alla förneka den betydelse, som detta anslag har för jordbrukets vidkommande, men det synes mig vara ett fämli- gen raskt tempo att öka anslaget så mycket som vad Kungl. Maj:t gjort. Anslaget, som ifrån år 1920 har varit 20,000 kr., skall nu i ett enda drag ökas till 40,000 kr. Då den ansvariga myndig- heten, som inlämnat sitt förslag till Kungl. Maj:t, har ansett sig kunna stanna vid ett belopp av 30,000 kr., så ha vi reser- vanter an-

Ang.
reseunderstöd
för lantbrukets
studierande.
(Forts.)

sett, att vi för vår del icke kunde gå längre, än vad lantbruksstyrelsen har begärt, och därför ha vi stannat vid detta belopp.

Jag ber, herr talman, att med dessa få ord få yrka bifall till den vid denna punkt fogade reservationen.

Herr *Ericsson* i Arboga instämde häruti.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet *Hansson*: Herr talman! Det är alldeles riktigt, som herr *Johansson* i Uppmälby nyss nämnde, att jag på denna enda punkt i propositionen överskridit vad lantbruksstyrelsen begärt. Jag tror mig också ha gjort detta efter noga övervägande, och det kan enligt min mening framföras mycket talande skäl härför. Från detta anslag ha hittills utgått reseunderstöd åt lantbrukslärare och jordbrukskonsulenter för resor inom riket eller utomlands. Jag kan som gammal lantbrukslärare ge det vitsordet, att dessa resor för lantbrukslärare och konsulenter varit synnerligen nytiga, och att det verkat i hög grad uppryckande på vår lantbruksundervisning, att våra lantbrukslärare, en eller annan jordbrukare eller annan ledare på lantbruksområdet, fått kännedom om, hur det arbetas i andra delar i vårt land, i grannländerna eller i länder något längre bort. Beträffande denna sida av anslaget kan man inte, menar jag, pruta av något.

Jag finner emellertid de skäl, som lantbruksstyrelsen anført för att ordna en del av reseunderstöden något annorlunda, synnerligen behjärtansvärda. Så anför lantbruksstyrelsen några ord, som jag tagit fasta på. Den säger: »understöd må i vissa fall kunna utgå för längre tids studievistelse å därtill ägnade platser.» Genom denna anordning införes ett nytt moment rörande dessa studieresor. Hittills ha vi inte lyckats genomföra den omläggning av den högre lantbruksundervisningen, på vilken man sedan flera år arbetat och vilken också här i kammaren upprepade gånger varit på tal. Våra unga agronomer och de kandidater från universiteten som önska grundligare studera lantbrukets olika områden, försöksverksamheten och dylikt, få tillsvidare söka sin fortsatta utbildning i utlandet. Det har varit åtskilliga unga svenska män från agronomernas led eller från universitetsmännens, som legat vid utlandets lantbrukshögskola en längre eller kortare tid, och dessa ha också visat sig vara synnerligen användbara på de främsta posterna å området här hemma — jag pekar särskilt på lärarplatserna vid lantbruksinstitutet, ledareplatserna vid försöksanstalterna och på flera andra ställen. Min mening, när jag påkallar ett ökat anslagsbelopp för detta ändamål med blygsamma 10,000 kronor mer än reservanterna vilja vara med om, är, att jag vill skapa möjlighet för de förberedelser till den fortsatta utdanningen, vartill vi ännu icke ha organ här hemma. Detta lilla steg är av den betydelse, att jag är viss på, att kammaren icke kommer att avslå, vad Kungl. Maj:t här begärt och utskottets majoritet tillstyrkt. Beloppet är obetydligt, ehuru det från budgetsynpunkt innebär en höjning.

Jag vill tillägga, att det innevarande år lyckats mig att genom besparingar på nionde huvudtiteln dela ut dylika anslag till personer, som vilja fullfölja sina studier utomlands. En kommande jordbruksminister har kanske inte tillgång till dylika besparingar. Därför har jag önskat ordna det så, att man erhåller höjda anslag för detta ändamål, vilket jag finner ytterst behjärtansvärt.

Ang.
reseunderstöd
för lantbrukets
studerande.
(Forts.)

Herr förste vice talmannen *Hamilton*: Herr talman! En ingenjör som nyligen återkom från Sydamerika, yttrade, att när han sett huru bördig jorden var i vissa delar av detta land, han inte kunde förstå, hur det kunde vara lönande att idka jordbruk i Sverige annat än i Skåne och i några delar av Östgöta- och Västgötaslätterna. Ja, varför kan jordbruket hållas så högt uppe i Sverige? Jo, därför att kunskaper äro spridda bland våra jordbrukare, framför allt våra småbrukare.

Alla äro vi säkerligen eniga om, att studieresorna både utomlands och inom landet utgjort en mäktig hävstång att sprida kunskaper bland våra småbrukare genom de föredrag, som de studerande hållit och på annat sätt verkat. För min del tror jag, att oaktat vi böra iakttaga den allra största sparsamhet ifråga om statens medel, vi inte böra pruta alltför mycket på anslag till studieresor. Det är denna uppfattning utskottets majoritet har, då den föreslagit, att kammaren måtte bifalla Kungl. Maj:ts förslag och icke nedbringa beloppet, såsom både lantbruksstyrelsen och reservanterna önska, med 10,000 kronor. Jag för min del anser, att detta anslag är av det värde, att det bör bifallas, och jag vågar därför yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herrar *Olsson* i Ramsta och *Poppius*.

Herr *Johansson* i Uppmälby: Av herr förste vice talmannens anförande kunde man, herr talman, få den föreställningen, att detta anslag skulle användas till studieresor för småbrukare. Så är ingalunda förhållandet. Detta anslag skall utgå till reseunderstöd för lantbruksstuderande. Såsom jag sade förut, är jag villig att erkänna den stora betydelse dessa studieresor ha för våra lantbrukslärare, och man kan inte gärna förebrå oss, att vi varit njugga och prutat ned anslaget mycket, då vi gått med på en ökning av 10,000 kronor i förhållande till det belopp, som utgått för innevarande år. Jag tycker, att vi stå på bra säker grund, när vi med vårt yrkande ställt oss på den ståndpunkt lantbruksstyrelsen intagit. Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Herr förste vice talmannen *Hamilton*: Herr talman! Jag har icke sagt, herr *Johansson* i Uppmälby, att detta anslag skulle avse studieresor till småbrukare. Jag har sagt, att småbrukarna få del av detsamma genom att de utsända studerandena sedermera genom föredrag och eljest sprida kunskaper om jordbruket. Det möjlig-

Ang.
reseunderstöd
för lantbrukets
studerande.

[Forts.]

göres också på så vis, att lantman- och lantbruksskolorna i särskilt hög grad kunna sprida dylika kunskaper. Dessa resor ha måst avbrytas under kristiden; nu däremot borde de upptagas — det lär också vara många sökande. Jag tror, att det inte kan vara lämpligt att pruta av på anslaget till resor för studerande på lantbruksområdet.

Herr A n d e r s o n i Råstock: Herr talman! Det är inte min mening att förringa betydelsen av ändamålet med det anslag, varom här är fråga. Jag skall endast tillåta mig att påpeka, vilken ytterst kraftig höjning av det ordinarie anslaget, som här är av utskottet ifrågasatt, icke mindre än 100 procent, en fördubbling alltså av föregående års anslag. Jag vill fråga kammaren, var vi skulle hamna, ifall det skulle handlas likadant beträffande alla ordinarie anslag. Jag finner för min del, att reservanterna gått en synnerligen lycklig medelväg. Jag yrkar bifall till deras hemställan.

Herr Ö b e r g: Herr talman! Då vi reservanter befinna oss i samförstånd med lantbruksstyrelsen, vill det förefalla mig och mina kamrater, som om vi hade ett mycket gott föredöme. Vår ståndpunkt borde kunna ha allt skäl att bli godtagen. Man kan till det, som herr Johansson i Uppmälby anført, lägga den omständigheten, att vi nu befinna oss i en tid, då priserna gå starkt ned. Denna omständighet bör väl kunna verka i viss mån så, att man för de 30,000 kronor, som vi reservanter här föreslå, ernår det resultat, som Kungl. Maj:t vill framvinna. Det vill förefalla mig, som om vi visat allt det tillmötesgående och givit allt det erkännande åt behovet av detta anslag, som rätt gärna kan ifrågasättas. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr förste vice talmannen H a m i l t o n: Herr talman! Den aktade vice ordföranden i statsutskottet nämnde, att utskottet ifrågasatte en höjning av detta anslag med 100 procent. Detta är mycket riktigt, men att märka är, att några studieresor icke kunnat äga rum under kristiden. Det är också att märka, att resekostnaderna för biljetter o. dyl. stigit betydligt; dylika kostnader ha tyvärr ännu inte fallit i pris och falla väl antagligen inte under innevarande år. Det synes mig därför, att även om höjningen kan vara stor, denna kammare inte bör pruta på ett belopp för detta ändamål, ändamålet nämligen att sprida kunskap bland lantbrukarna. Det bör visas, att intresset för dessa kunskapers spridning inte är mindre hos denna kammare än hos kammaren på andra sidan förstugan, som redan bifallit utskottets förslag.

Herr R y d é n: Herr talman! Jag har begärt ordet för att få bringa i erinran, att man på övriga huvudtitlar höjt anslag av denna beskaffenhet med 100 % — men i allmänhet inte mera — i förhållande till vad de uppgingo till före krigsutbrottet. Detta

anslag har förut varit 15,000 kronor, år 1920 höjdes det till 20,000 kronor, och lantbruksstyrelsen torde, då den nu begär 30,000 kronor — alltså ett belopp, dubbelt så stort som det som utgick före kriget — ha följt de allmänna principer riksdagen tillämpat vid behandlingen av dylika ärenden. Jag kan därför inte se annat än att, om riksdagen skall behandla denna huvudtitels anslagsfrågor efter samma grunder, varefter den behandlat liknande framställningar å övriga huvudtitlar, man ej kan gå längre än till 30,000 kronor, d. v. s. vad lantbruksstyrelsen begärt.

Jag yrkar för den skull bifall till den reservation, som är avgiven vid denna punkt.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **Hansson**: Herr talman! Jag skall be, att innan ärendet avgöres, få lämna ytterligare ett par upplysningar. Det bör först och främst beaktas, att de nuvarande resekostnaderna äro så höga, att det minst behöves 30,000 kr. för att täcka de 20,000 kr., som årligen beviljades tidigare.

Vidare nämnde en talare, att han var i gott sällskap, när han hade lantbruksstyrelsen på sin sida. Och det är han säkert också. Men det bör nämnas att lantbruksstyrelsen, då den fick kännedom om, att jag gjort ett yrkande om att höja detta anslag, uttryckte sin tillfredsställelse häröver.

Till den siste ärade talaren ber jag att få säga, att det visserligen är riktigt att vi i allmänhet icke ha pläгат höja anslag med 100 % såsom här är ifråga. Men det har ju i övrigt också i departementet prutats ganska hårt på vad som begärts under jordbrukets huvudtitel.

Vi stå på denna punkt inför en ny utvecklingslinje, och jag tror, att herr Rydén är den siste, som skulle vilja kväva en ny utvecklingslinje, avsedd att trygga ett nytt undervisningsområde. Det gäller icke blott att genom studieresor verka upprekande på dem som komma ut på en kortare tid, utan även att lämna tillfälle till en längre tids verkliga studier i utlandet. Som ett exempel på betydelsen av denna utbildning skulle jag kunna anföra ett flertal exempel dels på huru flera av våra nu ledande personligheter på lantbruksområdet ha just dylika studier att peka på såsom utgångspunkten för sitt framstegsarbete här hemma, dels på behovet för våra specialister att komma i beröring med de främsta målsmännen för samma forskningsområde i andra länder. Vi få icke glömma att framstegsarbetet i stort sett är internationellt även på jordbruksområdet och att den, som arbetar isolerat, oveckligen blir efter.

Jag nämnde, att det lyckats mig att i år skaffa medel för dylika ändamål, beroende därpå att vi hade besparingar från föregående år, men min efterträdare får sannolikt icke några sådana besparingar att tillgå. Här få vi därför icke räkna rent matematiskt med t. ex. 100 % förhöjning, utan här gäller det att förfara efter det levande livets lag. Detta anslag är behöfligt, och jag tror att

*Ang.
reseunderstöd
ör lantbrukets
studerande.
(Forts.)*

*Ang.
reseunderstöd
för lantbrukets
studerande.
(Forts.)*

andra kammaren kommer att gå med på det. Detta anslag gör mera nytta än om vi använde de 10,000 kronor som reservanterna vilja bortpruta till andra ändamål. Jag väddar till kammaren, att icke räkna alltför matematiskt med detta jämförelsevis lilla belopp.

Herr Igel: I en tid som denna vill man naturligtvis av lätt begripliga skäl hellre stanna vid en ökning av 50 % än vid en ökning av 100 %. Även om man har den uppfattningen, som herr statsrådet hade och som även jag delar, nämligen att dessa studieresor äro högst nödvändiga, och även om man i likhet med herr förste vice talmannen finner det icke vara tu tal om att också det mindre jordbruket kan hava stor nytta av dem, så torde goda skäl föreligga nu att icke gå med på det högre anslaget. Vi leva ju i en sådan tid, att vi böra göra alla besparingar som kunna göras, och därför hava vi, som reserverat oss, icke vågat gå med på en sådan förhöjning som till jämnt det dubbla mot vad anslaget var för någon tid tillbaka. Herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet har ju varit så lycklig, att han kunnat av besparingar driva fram en verksamhet sådan som denna, och om en kommande jordbruksminister får dessa 30,000 kronor som vi föreslå, så kan han kanske också vara så lycklig, att han därtill kan lägga några besparingar, och då bör det ju kunna gå rimligt ihop i längden.

Herr talman, jag anser för min del, att vi för närvarande icke kunna gå längre än vad reservanterna föreslagit, och yrkar därför bifall till reservationen.

Herr Broander: Herr talman! Enligt min mening äro få utgifter så väl använda, när det gäller att främja utvecklingen av vårt svenska jordbruk, som de, vilka göras för studieresor, och detta gäller såväl beträffande mindre jordbrukare som lantbruksskolelärare samt personer i övrigt, som ha med jordbrukets utveckling att göra.

Jag håller därför jordbruksministern räkning för att han i detta fallet vågat gå ett steg längre än vad lantbruksstyrelsen med nödig hänsyn till, att vi i dessa tider behöva spara, ansett sig kunna gå. Jag anser också, att herr statsrådet för sin åsikt förebragt fullt nöjaktiga skäl, och ber därför att i korthet få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lithander: Herr talman! Jag ber att få säga, att jag och jag tror många med mig i kammaren ha den uppfattningen, att sådana anslag som detta äro väl använda penningar och att de tillhöra det slag av utgifter, som mångfaldigt ge tillbaka, vad man lagt ned.

Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Hermelin: Herr talman! Jag ber att få taga fasta på vad herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet uti statsverkspropositionen angivit såsom det förnämsta motivet för beviljande av det ökade anslaget, d. v. s. för att gå utöver vad lant-

bruksstyrelsen yrkat. Herr statsrådet har framhållit såsom det förnämsta motivet för det ökade anslaget, att dylika studieresor till främmande länders lantbrukshögskolor och därmed jämförliga institut äro av mycket stor betydelse *särskilt för den vetenskapliga jordbruksforskningen*. Jag vågar påstå, att det är en av de förnämsta uppgifter, staten har, att verka upplysande, och jag hoppas, att då herr statsrådet har utökat det äskade anslaget för dylika studier, herr statsrådet även vill verka för att vi få en verklig jordbrukshögskola inom vårt eget land.

Ang.
reseunderstöd
för lantbrukets
studerande.
(Forts.)

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet Hansson: Endast några ord till: om man skall kunna nå det mål, herr Hermelin åsyftade, måste för den blivande högskoleundervisningen finnas män, som kunna fylla lärareposterna. Det är i sådant syfte, som detta förslag är framställt.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid punkten fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den senare propositionen. Votering begärdes likväl, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslags följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren, med avslag å jordbruksutskottets hemställan i punkten 14) av utskottets förevarande utlåtande nr 9 A, bifaller den vid punkten fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Omröstningen utföll med 86 ja, men 106 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten 15.

Lades till handlingarna.

Punkten 16.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 17 och 18.

Lades till handlingarna.

Punkterna 19—24.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 25—27.

Lades till handlingarna.

Punkterna 28—35.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 36.

Lades till handlingarna.

Punkterna 37—71.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. fraktkostnaderna för kalk.

Punkten 72, angående lindring av fraktkostnaderna för kalk.

Under punkten 71 av föreliggande huvudtitel hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till lindring av fraktkostnaderna vid transport å järnväg av kalk, kalkstensmjöl och mägerl för jordbrukets behov å extra stat för år 1922 anvisa ett förslagsanslag av 1,800,000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion, nr 218, av herrar *Norman* och *Gustafson* i Kasenberg, vari hemstälts, att riksdagen ville med bifall till vad Kungl. Maj:t hemställt i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln under rubrik »lindring av fraktkostnader för kalk» där även inrycka ordet torvströ och att beslutet följaktligen måtte lyda: »att till lindring av fraktkostnaderna vid transport å järnväg av kalk, kalkstensmjöl, mägerl och torvströ för jordbrukets behov» etc.

Utskottets hemställan innefattade, att riksdagen måtte, med avslag å ovanberörda motion, bifalla Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

Efter föredragning av punkten yttrade:

Herr *Norman*: Herr talman! På denna punkt har jag tillsammans med herr *Gustafson* i Kasenberg väckt en motion, vari vi hemställt, att den fraktlindring, som nu utgår för kalk, kalkstensmjöl och mägerl, även måtte komma att utsträckas till att omfatta torvströ. En motion av liknande natur har tidigare väckts här i riksdagen och varit föremål för dess behandling, men vid behandlingen därav framhöllos särskilt de under kristiden rådande transportsvårigheterna. Jordbruksutskottet uppehöll sig då alldeles särskilt vid denna omständighet och framhöll, att däråt näppeligen var något att göra, samt avstyrkte motionen. Det föreföll av vad som därvid framkom, som om jordbruksutskottet icke tagit tillräcklig hänsyn till det i motionen framlagda önskemålet om *fraktlindring* för torvströ. Då det emellertid enligt min och min medmotiöners uppfattning är av alldeles särskilt värde, att fraktlindring även

mätte utgå för torvströ, ha vi i år tillåtit oss motionera om att ordet »torvströ» mätte inryckas i den kläm, som återfinnes i statsverkspropositionen, utan att någon vidare ändring vidtages i fråga om det begärda anslagsbeloppet.

Nu säger jordbruksutskottet om denna sak — utan att gå in på någon närmare kritik av det gjorda äskandets befogethet — att då anslaget beräknats uteslutande för kalk, kalkstensmjöl och mäger, ett bifall till vår motion skulle i motsvarande grad minska möjligheterna att erhålla fraktlindring för sistnämnda produkter. Jag förstår icke, vad jordbruksutskottet menar med detta sitt påstående eller hur det kan stå för detsamma. Det är ju fråga om ett förslagsanslag, och därför skulle ett tillmötesgående av i motionen uttalade önskemål ingalunda minska möjligheterna att erhålla fraktlindring för kalk, kalkstensmjöl och mäger. Den enda nackdelen skulle bli, att anslaget skulle komma att överskridas, men överskridanden ha ju tidigare ägt rum. Jag vill också erinra om att ifrågavarande anslag tidigare beviljats med 2 miljoner, nämligen för åren 1919 och 1920, och att det av fjolårets riksdag nedattes till 1,800,000 eller samma anslag, som nu äskats, trots stegrade frakter o. dyl.

Då torvströ är en för jordbrukets vidkommande synnerligen viktig produkt, som till följd av de nu alltför höga fraktkostnaderna icke kommer till användning i den utsträckning som vore erforderlig för jordbrukets rationella bedrivande, kan jag endast beklaga, att jordbruksutskottet icke tagit mera hänsyn till de i motionen framställda synpunkterna och önskemålen.

Nu är det ju kanske föga utsikt att mot ett enhälligt jordbruksutskott vinna något med ett yrkande om bifall till motionen, så mycket mer som första kammaren redan, i överensstämmelse med sitt mången gång väl hastiga ställningstagande till en del punkter, har bifallit utskottets förevarande hemställan. Men jag kan ändå inte annat än framhålla och lägga vederbörande synnerligen på hjärtat det behjärtansvärda i den framställning, som här är gjord.

I detta sammanhang tillåter jag mig framhålla, hurusom riksdagen tidigare i skrivelse till Kungl. Maj:t har uttalat önskemålet, att utredning mätte verkställas rörande lindring i fraktkostnaderna för kalk även sjöledes. I trots av denna av riksdagen tidigare i skrivelse uttalade mening förekom ingenting som helst i den riktningen i fjolårets hemställan till riksdagen rörande fraktlindring för kalk m. m. Jag tillät mig då i en motion ännu en gång fästa uppmärksamheten på detta, och denna motion föranledde, att riksdagen i sin skrivelse 9 A punkt 63 föregående år återigen anhöll om en utredning samt att saken mätte framläggas för innevarande riksdag. Men om den saken har den nu föreliggande propositionen intet annat att förmåla, än att denna utredning ännu icke är slutförd. Under sådana förhållnaden och då herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet är här närvarande, så ber jag att få framställa det önskemålet, att herr statsrådet ville se till, att den utredning, varom riksdagen sålunda har gjort framställning tvenne år å rad, icke

Ang. frakt-
kostnaderna
för kalk.
(Forts.)

Ang. frakt-
kostnaderna
för kalk.
(Forts.)

måtte ytterligare fördröjas utan påskyndas, så att nästkommande års riksdag kan få reda på, till vilket resultat vederbörande kommit i fråga om fraktlindring för kalk sjöledes. Jag vill erinra om att den frågan är av mycket stort intresse för lantmännen i våra kustlandskap och på våra öar liksom även i vissa inre delar av landet, nämligen för de lantmän, som bo i närheten av våra större insjöar.

Herr talman, på grund av det här anförda och då jag anser, att frågan om fraktlindring för torvströ är av den vitala betydelse för jordbruket, att den väl kan ställas i paritet med frågan om fraktlindring för kalk, vartill riksdagen lämnat betydande anslag år efter år, tillåter jag mig yrka bifall till det förslag, som framställts i den av mig och herr Gustafson i Kasenberg avgivna motionen.

Med herr Norman förenade sig herrar *Gustafson* i Kasenberg och *Johanson* i Hörninge.

Herr *Broander*: Herr talman! Vid behandlingen av denna fråga i utskottet har jag försökt förmå utskottet att ställa sig mera välvilligt till den motion, som det här är fråga om, än som skett. Men jag har dock inte funnit, att jag haft tillräcklig anledning att avgiva reservation.

Det är utan tvivel så, att motionärerna ha fullt fog för sin framställning om fraktlindring för torvströ. Jag vill inte gå in på någon jämförelse mellan betydelsen av kalk och av torvströ. Men jag vill dock framhålla det, att torvströets betydelse för jordbruket är ofantligt stor och att det finns många delar av landet, där torvströ har en mycket större betydelse för jordbruket än kalk, nämligen i alla de trakter, där kalk förekommer i jorden i tillräcklig mängd, så att den icke behöver tillföras jorden. Det är tyvärr så, att gödselvården i de allra flesta fall fortfarande är bristfällig och att stora massor av växtnäringssämnen årligen förfaras på grund av bristfällig gödselvård. Jag tvekar inte att säga, att om gödselvården vore bättre än den är, så skulle användningen av konstgjorda gödselmedel, som importerats från utlandet, kunna undvaras i mycket stor utsträckning. Nu är emellertid torvströ ett av de medel, som lättast möjliggöra en rationell gödselvård. Om torvströ i tillräcklig utsträckning användes i kreatursstallarna, så skulle därigenom vinnas en besparing av växtnäringssämnen, vilken, såsom jag nyss nämnt, skulle kunna medföra en högst väsentlig minskning i användningen av konstgjorda gödselmedel. Och i varje fall skulle genom en vidsträckt användning av torvströ åkerjordens avkastning i högst väsentlig mån kunna höjas. De nuvarande höga fraktkostnaderna verka emellertid därhän, att i stora trakter av landet användningen av torvströ så gott som omöjliggöres. Jag kan såsom bevis härför omförmåla, att exempelvis på Gottland torvströet för närvarande, innan det kommer jordbrukarna tillhanda, uppgår till ett pris av cirka 7 kronor, under det att fabriktionskostnaden utgör allenast cirka 2 kronor. Fraktkostnaderna belöpa sig alltså till mer än dubbla det pris, som betingas vid fabrikena. Det är tydligt, att

det är ett jordbruksintresse av allra högsta rang att söka åstadkomma en rättelse på detta missförhållande, och att därför en fraktlindring för torvströ skulle ha mycket stor betydelse för det svenska jordbruket.

Nu kan jag emellertid icke annat än respektera utskottets uttalande, att, vid det förhållandet, att motionärerna inte ha föreslagit någon höjning i anslaget, det högst väsentligt skulle inkräkta på det belopp, som kunde stå till förfogande för lindring av frakterna för kalk, ifall även fraktlindring för torvströ skulle inbegripas i anslaget, i all synnerhet som det lär förhålla sig så, att en väsentlig del av detta anslag lär konsumeras för täckande av de kostnader, som uppstå för de uträkningar, som lära vara erforderliga för att konstatera, hur mycket som skall ersättas den och den järnvägen för ifrågavarande fraktlindring. Jag skulle i detta sammanhang vilja lägga vederbörande på hjärtat att försöka göra en utredning därom, huruvida icke ifrågavarande anslag skulle kunna utnyttjas på ett bättre sätt, antingen därigenom att, istället för att det ges ersättning för fraktlindringen, taxorna för kalk och torvströ skulle kunna sänkas eller möjligen på annat sätt anslaget kunna göras mera effektivt. Och jag skulle med synnerligen stor tillfredsställelse se, om saken skulle kunna tagas upp i jordbruksdepartementet och att om möjligt redan till nästkommande riksdag ett förslag skulle kunna föreligga, innebärande utom fraktlindring för kalk även fraktlindring för torvströ.

Som saken nu ligger, herr talman, har jag intet yrkande att göra.

Herr J o h a n s s o n i Uppmälby: Herr talman! Då den ärade motionären yrkat bifall till sin motion, skall jag be att få säga några ord.

Jag har, det vill jag först säga, varit mycket tveksam angående själva detta anslag, och det har ju ofta diskuterats i jordbruksutskottet föregående år, huruvida detta anslag egentligen kommer jordbruket något nämnvärt till godo. Med de höga priser, som kalken har betingat, och med de höga frakterna så blir det nog en rätt obetydlig lättnad, som jordbruket har av detta anslag.

Nu har herr Norman väckt en motion, däri han kräver, att även torvströ skulle ingå bland de produkter här, kalk och mägerl, som förut för jordbrukets behov erhållit denna fraktlindring. Herr Norman har emellertid inte föreslagit någon höjning av anslaget utan nöjt sig med att bara ordet torvströ skulle inryckas. Och så säger herr Norman, att han inte förstår, att vi motsätta oss detta, då det här gäller ett förslaganslag, som enligt hans uppfattning kan få sväva ut hur mycket som helst. Men jag tänker, att riksdagen blir inte så belåten ett kommande år, ifall det skulle visa sig, att förslagsanslaget hade blivit betydligt överskridet, vilket naturligtvis skulle bli följden, om fraktlindringen för såväl torvströ som kalk och mägerl skulle meddelas i sådan utsträckning, att det bleve av någon större betydelse för jordbruket. Riksdagen skrev och begärde

*Ang. frakt-
kostnaderna
för kalk.
(Forts.)*

Ang. frakt-
kostnaderna
för kalk.
(Forts.)

en utredning angående fraktlindring för kalk även sjöledes. Departementschefen har oförmålt, att denna utredning är överlämnad till kommerskollegium och lantbruksstyrelsen, och det är väl att hoppas, att utredningen kommer att slutföras ganska snart, kanske till och med redan innevarande år. Då kommer detta anslag naturligtvis att ytterligare hårt ansättas, ifall man kanske inemot hösten, innan det fryser till, får utnyttja det för att få upp kalk huvudsakligen till Norrland.

Det är väl ingen jordbrukare som förnekar torvströets betydelse. Men jag vågar säga, att åtminstone i vissa delar av vårt land har kalken en ofantligt mycket större betydelse. Ty det är inte på alla platser så som på Gotthland, att jordgrunden utgöres av kalk. Utan kalken är åtminstone för nyodlingar och dylikt i Norrland av ofantligt stor betydelse. Skulle man nu dela på detta anslag — och jag förutsätter, att man icke gärna, trots att det är ett förslagsanslag, kan låta det överskridas hur mycket som helst — så att det även skulle beredas fraktlindring för torvströ, så skulle detta minska möjligheten att få fraktlindring för kalk, vilket utskottet har ansett i alla fall vara av större betydelse, även därför, att kalken kräver mycket längre transporter, än vad torvströ i allmänhet gör.

På dessa grunder, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr M a g n u s s o n i Skövde: Herr talman! Jag har tillåtit mig att begära ordet i denna fråga för att fästa uppmärksamheten på en omständighet, som mer än något annat för närvarande åtminstone förhindrar en tillräcklig användning av kalk i jordbruket, nämligen de alltför höga järnvägsfrakterna. Det är dock ett faktum, att trots denna lindring i fraktkostnaderna, som erhålles, så ställa sig frakterna för närvarande så dyra, att detta motverkar användningen av kalk för jordbruket. Och efterfrågan är också så liten, att en stor del av kalkbruken ha måst läggas ned, och andra arbeta med mycket reducerad arbetsstyrka. Nu vet jag ju att man, då det gäller fraktfrågor, ständigt och jämt återkommer med järnvägarnas dåliga ekonomi. Men det kan väl ändå resas den frågan, huruvida under alla förhållanden en verklig fraktlindring skulle åstadkomma ett sämre ekonomiskt resultat för järnvägarna, eller om inte till äventyrs fraktlindringen skulle kompenseras genom så mycket livligare trafik.

Beträffande den fråga, som nu här närmast diskuterats, nämligen att fraktlindringen skulle utsträckas att omfatta jämväl torvströ, vill jag säga, att det ändå är obestriddigt, att torvströ förekommer på betydligt flera ställen inom landet och betydligt mera regelmässigt än vad fallet är med kalkförekomsterna, särskilt dem, som äro mest ekonomiska att bryta, nämligen ortocerkalkförekomsterna. Det synes mig därför, att om anslaget skulle utsträckas till att omfatta även fraktlindring av torvströ, detta skulle motverka den betydelsefulla användningen av kalk.

Nu säger herr Broander, att på många håll inom landet torvströ betyder mer för jordbruket, särskilt gödselvärdet, än vad kalken gör,

och detta skulle närmast gälla de områden, där jorden av naturen är kalkrik. Men det är allom bekant, trots att fullständig undersökning ej föreligger, att det icke är så stor del av vårt lands odlade jord, som är så kalkrik, att kalkning är överflödig. Därför tror jag, att det ej är lyckligt, om man vidtager åtgärder, som ytterligare minska användningen av kalk i vårt jordbruk.

Jag har emellertid närmast begärt ordet för att trycka därpå, att vi må försöka åstadkomma en verklig taxereform, som gör det billigare att frakta kalk på järnvägarna; och det kunde ju kanske då vara riktigt att tänka på, huruvida icke en nedsättning skulle kunna ske också för torvströ. Ty jag erkänner gärna, att även detta har mycket stor betydelse i lantushållningen och för jordbruket.

Jag har givetvis intet yrkande i frågan utöver utskottets hemställan.

Herr förste vice talmannen *H a m i l t o n*: Jag skall gärna giva föregående talare rätt däruti, att torvströet har en mycket stor betydelse för jordbruket, icke allenast som strö för kreaturen utan även och framför allt såsom medel att tillvarata kreatursspillingen och sålunda såsom ett jordförbättringsmedel, men jag vill fästa uppmärksamheten på, att redan nu utgår ett anslag av 1,800,000 kronor till lindrande av fraktkostnaderna för kalk. Skulle nu detta anslag jämväl användas för lindring av fraktkostnaderna för trovströ, så måste det anslaget betydligt överskridas. Vi söka ju alla, att lätta på skattebördan och nedbringa statsutgifterna. Jag tror inte det går an för oss lantmän att under dessa tider ställa våra anspråk alltför högt. Jag tror, att den åsyftade fraktlindringen för torvströ skulle komma att betinga ungefär samma belopp som det, varmed nu anslaget till fraktlindring för kalk utgår, varigenom hela anslaget skulle gå upp till mellan tre och fyra miljoner kronor. Det går nog inte an att under dessa tider belasta budgeten med sådana krav och öka utgifterna i sådant omfång. Det kan ju komma andra tider, men åtminstone i tider som de nuvarande, då vi böra söka spara överallt, böra vi icke bevilja sådana anslag, som det vilket här skulle erfordras.

Jag kan naturligtvis icke beskyllas för att sakna intresse för jordbruket, men jag tror likväl, att vi göra klokast i att ej bifalla den föreliggande motionen. Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt.

Herr *A n d e r s s o n* i Knäppinge: Herr talman! Jag begärde ordet, då herr Johansson i Uppmälty deklarerade sin ställning till frågan. Då herr Johanssons uppfattning i denna jordbruksfråga, såvitt jag kan se, är ganska skev, i det han anser torvströ vara någonting av mindre värde för jordbruket och ävenledes icke tycks ha reda på det behov som gör sig gällande av att få tillgång till kalk i stora delar av vårt land, vill jag för min del påstå, att båda dessa saker äro alldeles nödvändiga, om man skall tänka sig att kunna öka jordbrukets produktion. För att nu kunna få utvecklade möjligheter av dessa medels användning i jordbruket, som verkligen bidraga till

Ang. fraktkostnaderna för kalk.
(Forts.)

Ang. frakt-
kostnaderna
för kalk.
(Forts.)

ett frambringande av bättre skördar, så är det nödvändigt, att staten träder hjälpende emellan med beviljande av fraktlindringar för dessa medel. Så har ju också skett genom medgivande av fraktlindring för kalk, kalkstensmjöl och märgel.

I den trakt jag närmast känner till gör sig det förhållandet gällande, att torvströ är det av dessa medel som mest behöves, även om på vissa platser man nog också behöver kalk. Om man skulle göra en jämförelse mellan kalk och torvströ i avseende å det ekonomiska resultatet av användningen i jordbruket, så torde man enligt mitt förmenande komma till det slutet, att torvströ i sådan användning har det större värdet. Kalken har den verkan, att den ur jorden genom den värme, som den utvecklar, och en kemisk process frambringar det kväve, som där kan finnas. Torvströet åter har den för kvävefattig jord särskilt betydelsefulla egenskapen, att det tillvaratager allt kväve, som annars förflyktigas från den naturliga gödseln. I sådana kvävefattiga trakter, där icke kväverika strö- eller fodermedel kunna användas, måste tydligtvis torvströ användas. Förhållandet är emellertid, som herr Broander anförde, att åtminstone på de stora öarna Gottland och Öland det icke nu är ekonomiskt möjligt att ditrakta torvströ. Herr Broander angav det nu på Gottland gällande försäljningspriset på torvströ, nettopriset i fabriktionsorten samt vad frakterna gingo upp till. De uppgifterna tala för nödvändigheten av att man kan få en fraktlindring för torvströ. De siffror, som herr Broander angav för Gottland, gälla även för Öland, och det finns andra kvävefattiga trakter i vårt land, som lika väl äro i behov av denna fraktlindring, varigenom även de skulle kunna tillgodogöra sig Sveriges rikedom av torvmull.

Jag kan därför, mina herrar, för min del icke se annat än att det är nödvändigt, att åtgärder i det angivna syftet vidtagas, på sätt som av motionen framgår. Jag hoppas, att vår nuvarande jordbruksminister, som väl känner till jordbrukets förhållanden, också kommer att arbeta i den riktningen. Med den uppfattning jag uttalat kan jag icke annat än på det livligaste instämma med motionärerna.

Herr Öberg: Herr talman! Att torvströ inom lantbruket har utomordentligt stor betydelse såsom utmärkt gödsel- och renhållningsmedel, därom lider intet tvivel. På den punkten behöva vi således icke strida med varandra. Men då nu motionärerna ifrågasätta, att det skall beviljas fraktlindring för torvströ, som man ju ofta har att transportera på långa järnvägssträckor, vill det synas mig, som det bort vara motionärernas skyldighet att ifrågasätta högre anslag än det, som en följd av år beviljats för fraktlindring för kalk, om man nämligen icke vill uttränga kalken från jordbruket och eftersätta densamma till förmån för torvströet, vilket icke vore riktigt klokt, enligt min mening.

Jag är för min del rädd för, att om man nu går motionärernas väg och säger, att medelst det ifrågavarande anslaget i samma mån skall tillgodoses kravet på fraktlindring för torvströ som för kalk, så blir resultatet, att man visserligen får fram åtskilligt torvströ till använd-

ning men på samma gång icke kommer att kunna tillgodogöra sig kalken i den utsträckning, som är nödvändig. Därtill vill jag lägga ett annat skäl, som för mig varit bestämmande, det nämligen, att om vi nu, på sätt här ifrågasättes, bevilja även fraktlindring för torvströ, så kommer helt säkert det nu i rätt stor utsträckning förefintliga intresset hos den enskilde att nu tillvarata sina torvströtillgångar att väsentligt minskas. Så länge man icke åtnjuter förmånen av fraktlindring för torvströ, liksom tvingas den enskilde jordägaren, att i stället för att taga sitt torvströ långväga ifrån gå till sin egen torvströmyr och tillgodogöra sig densamma. Detta tror jag är en beaktansvärd synpunkt, och man bör se till, att man icke genom det nu här ifrågasatta sättet liksom dödar intresset att göra vad göras bör för utnyttjande av de torvströtillgångar, som nu finnas i ganska stor utsträckning, i all synnerhet i Norrland.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr H e r m e l i n: Herr talman, mina herrar! Det har talats rätt mycket i denna fråga, varför det kanske är onödigt, att jag nu uppträder. Jag vill icke spilla många ord på torvströ i den fråga som nu föreligger.

Motionen gäller ju lindring av frakt för torvströ. Jag kan sympatisera med motionärerna, men jag anser, att detta är en fråga, som bör upptagas för sig själv och bliva föremål för en särskild utredning. Jag skulle ha förstått motionärerna, ifall de begärt en utredning, i vad mån fraktlindring även bör begäras för torvströ, men den fråga som nu är uppe gäller *fraktlindring för kalk*, och mina herrar, kalk — det har framförts förut i diskussionen — förefinnes som jordförbättringsmedel på helt olika sätt mot torvströ. Jag vågar ock påstå, i likhet med vad herr förste vice talmannen nämnde, att de nu utgående beloppen för fraktlindring för kalk äro otillräckliga, och trots den fraktlindring som nu medges, blir det på vissa orter ändå för dyrt att använda kalk. Jag anser därför, att vi böra skilja torvströfrågan och kalkfrågan helt och hållet från varandra. Jag skulle gärna velat vara med motionärerna att till en riksdag framkomma med framställning, huruvida även fraktlindring för torvströ kan vara av behovet påkallad. Sådan eventuell lindring får i så fall naturligtvis föregås av en sakkunnig utredning, som belyser de fraktförhållanden, som göra sig gällande beträffande torvströ.

Som frågan nu ligger och som den legat inom utskottet och legat på grund av den kungl. proposition, som är kontrasignerad av chefen för jordbruksdepartementet, har jag intet annat yrkande att göra än bifall till jordbruksutskottets hemställan.

Herr Å k e r l u n d: Herr talman! Den föregående talaren framhöll — och det är alldeles min åsikt också — att detta anslag är begärt för att åstadkomma fraktlindring för kalk m. m., men det har icke ett dugg att skaffa med något vidare såvitt jag kan se. Jag är lika angelägen som någon om att fraktlindring också åstadkommes

Ang. frakt-
kostnaderna
för kalk
(Forts.)

Ang. frakt-
kostnaderna
för kalk.
(Forts.)

för torvströ. Men vill man ha det, så lär det väl icke vara rim och reson i annat än att väcka motion om särskilt anslag för detta ändamål, vilket jag gärna kunde vara med om. Men att begagna detta anslag även för torvströ och icke veta, vart kostnaden slutligen bär hän, kan jag icke vara med om.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Norman: Herr talman! Jag måste uttala min förvåning över, att kammarens aktade ålderspresident ställer sig på en sådan ståndpunkt och liksom en del andra talare gör sig skyldig till det missförståndet, att man här vill taga något från anslaget till fraktlindring för kalk för att flytta över på annat håll. Jag har aldrig ifrågasatt och kommer aldrig att ifrågasätta något sådant, utan det är endast fråga om att åstadkomma fraktlindring *även* för torvströ. Motionärerna ha icke tänkt sig att taga ett enda öre från fraktlindringen för kalk. Men anslagets natur av förslagsanslag gör ju, att det finns möjlighet att här tillgodose båda intressena. Jag kan icke heller alls förstå herr Hermelin, då han talar om att när denna fråga gäller kalkfraktlindring, bör man icke i det sammanhanget tala om torvströfraktlindring. Varför man lämnat statsbidrag till fraktlindring för kalk är icke därför att det är *kalk* och just kalk, utan därför att kalken är ett *jordförbättringsmedel*, vars användning medför ökad avkastning av jordbruket som sådant. Jag kräver icke lindring för torvströ, därför att det är *torvströ*, utan därför att även torvströ är ett medel att höja jordbrukets avkastning. Och därom tvista de lärda, vilken av dessa båda saker som är mest värdefull för jordbruket. Det kan hända, att en utredning på det området giver vid handen, att torvströ har större betydelse för jordbuket och för ett rationellt skött jordbruk, än kalken har.

Så nämndes det om att dessa fraktlindringar icke äro tillräckliga, att kalken ställer sig för dyr o. s. v. Jag har också en känsla av att under den nuvarande depressionen på jordbrukets område med fallande priser på jordbrukets produkter och dryga omkostnader för deras framställande komma jordbrukarna att tvingas till en inskränkning i sitt behov av en hel del saker, av konstgjorda gödselmedel liksom av kalk och torvströ. Därför kanske det kan visa sig, att på grund av den nyss påpekade depressionen det förslagsanslag, som här är beviljat, blir mer än tillräckligt och väl kan räcka till fraktlindring *både* för kalk och för torvströ.

Även herr Öbergs ståndpunkt är ägnad att förvåna. Det har ju dock hänt flera gånger, att herr Öberg intagit en ståndpunkt, som åtminstone för oss syd- och mellansvenska jordbrukare synes egendomlig för att komma från en jordbrukare. Det har knappast varit några verkliga jordbrukaresynpunkter, som därvid kommit till synes. Herr Öberg vill rikta en förebräelse till motionärerna, därför att dessa icke yrka på ett högre anslag, då de yrkat på inryckande av ordet »torvströ» i förevarande punkt. Och nu tror herr Öberg, att om motionärernas önskan skulle bifallas, så skulle resultatet bli visserligen litet större användning av torvströ — och det bör väl även herr Öberg

erkänna, att det är ingenting ont i den saken, ja, kanske han t. o. m. erkänner, att det är någonting gott — men det skulle medföra minskad användning av kalk. Oriktigheten av ett sådant påstående har jag förut påvisat. Så talar herr Öberg om att torvströ är för dyrt att köpa, och man f. ö. kan gå ut på sin egen torvströmyr och skaffa sig sådant. Men hur många ha sådana myrar? Det kan hända finns på vissa trakter, men i många bygder har man icke något torvströ alls, utan måste köpa det från ganska avlägset liggande håll, vilket medför kännbara järnvägsfrakter, och dessa järnvägsfrakter medföra en för jordbruket och jordbrukets avkastning menlig minskning i användningen av torvströ.

Sedan skulle jag vilja fästa uppmärksamheten vid en sak, som kanske kan ha en viss betydelse för åtskilliga av kammarens ledamöter, nämligen att de belopp, som utbetalas för torvströ, komma till mycket avsevärd del arbetarna till godo. Den övervägande delen av kostnaderna för torvströ utgår till gäldande av arbetslöner. Här inom kammaren gå vi ju på den linjen att bevilja miljonanslag till rena arbetslöshetsunderstöd. Jag kan icke finna det vara nationalekonomiskt riktigt att icke vara med om ett mycket litet anslag, som kunnat uppmuntra till ökad användning av torvströ och därmed också medföra ökade arbetsmöjligheter. Jag tror, att sådana pengar komma till bättre användning än de pengar, vi votera till rena arbetslöshetsunderstöd, då vi därigenom skapa bättre möjlighet till arbete och även ökad avkastning av vårt jordbruk och ökade möjligheter att producera livsmedel. Och jag har svårt att förstå, huru man nu av rent formalistiska hänsyn eller andra omständigheter kan komma på den linje, som utskottet gått på.

Jag finner mig sålunda, på grund av vad jag anfört, böra vidhålla mitt yrkande på bifall till den av mig och herr Gustafson i Kansenberg väckta motionen.

Herr B r o a n d e r: Jag uppkallades av herr Öbergs anförande nyss, i det att herr Öbergs anförande är typiskt för hurusom bristande kännedom om förhållandena på jordbrukets område i olika trakter av vårt land många gånger förrycker behandlingen av jordbruksfrågor i riksdagen. Jag skall exempelvis taga förhållandet på den ort, som jag representerar, nämligen Gottland. Vi ha överflöd på kalk. Vi skulle kunna förse hela Sveriges jordbruk med kalk, om fraktförhållandena och andra förhållanden möjliggjorde det. Men vi ha ingen enda torvmosse på Gottland. Huru herr Öberg då kan komma med ett sådant påstående som att fraktlindring för torvströ skulle lända därhän, att det skulle utesluta utnyttjandet av egna torvmossar, kan jag icke förstå. Det är tydligtvis en högst förvirrad ekonomisk syn på saken att, samtidigt som man importerar en massa utländska gödselmedel, man genom dålig gödselvård ställer så till, att man förlorar lika mycket som man giver ut för import av utländska varor. Det är enligt min mening av ofantligt stor nationalekonomisk betydelse, att torvströ kommer till användning, och det är väl värt, att staten

*Ang. frakt-
kostnaderna
för kalk.
(Forts.)*

Ang. frakt-
kostnaderna
för kalk.
(Forts.)

gör vad den kan för att möjliggöra användning av torvströ i så stor utsträckning som möjligt.

Nu är jag emellertid enig med de talare, som säga, att torvströfrågan borde upptagas för sig och att icke den borde inkräkta på anslaget till fraktlindring för kalk. Men jag vill ännu en gång uttala den förhoppningen, att den debatt, som förts i denna fråga, måtte föranleda jordbruksdepartementet att ställa i gång med en undersökning om möjligheterna att åstadkomma fraktlindring för torvströ och att så fort som möjligt framkomma till riksdagen med ett förslag, som innebär, att liksom man fortfarande vill ha anslag till fraktlindring för kalk det också måtte bli fraktlindring för torvströ.

Jag har fortfarande intet yrkande att göra.

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Jag ber att få säga några ord i frågan och då särskilt vända mig emot herr Norman. Han vill i det här avseendet — trots att han eljest säger sig vara principiellt emot statsingripande — utvidga statens ingripande på ett sätt, som jag icke har kunnat finna, att hans yrkeskamrater i utskottet velat gå in för. Och jag får säga för min del, att det är att sträcka anspråken väl långt, i synnerhet som man vet, att det enligt vad herr Öberg och flera andra talare anfört finns torvmossar över nästan hela vårt land, vilket ju icke är fallet med kalk.

Så vill jag vidare passa på att säga det, att de här varuslagen gå i tariffen under rubriken U, d. v. s. cirka 20 procent billigare än andra varuslag. Och jag skulle i det sammanhanget vilja fråga herr Norman: vad skulle han säga, om andra näringsidkare gjorde motsvarande yrkande för att främja sina specifikt egoistiska intressen, som här verkligen föreligga? Jag påstår, att det är bra mycket bättre att gå den väg, som herr Öberg anvisade, nämligen att tvinga till privat tillvarotagande av torvströtillgångarna, än att frakterna på denna vara ytterligare sänkas, ty det är väl ingen som helst mening med att bygga dyra järnvägar för att frakta en sådan vara kors och tvärs i landet.

Sedan vill jag säga, att därest man skulle inrymma rubriken torvströ i den av utskottet föreslagna klämman på sätt herr Norman yrkat, så kunna herrarna vara säkra på att det icke stannar vid 1,8 miljoner kronor, utan säkerligen kommer att röra sig omkring det dubbla. Och den omständigheten, att det är ett förslagsanslag utan det begränsande ordet »högst», har gjort, att herr Norman icke ansett nödvändigt att på papperet öka beloppet utan endast föreslagit, att det skall levereras från statsverket, och så få vi sedan redovisning så småningom, huru mycket det gått till. Det är ett sätt att leka kurra gömma med riksdagen, som jag icke vill vara med om.

Dessutom ett ord om anslaget sådant det nu är. Jag vill fråga: äro herrarna övertygade om, att det är möjligt att åstadkomma en effektiv kontroll över de varuslag det här är fråga om? Äro herrarna säkra på, att det icke fuskas med dessa fraktlindringar? Jag har låtit mig berättas, att fusk här och var har förekommit, och jag tror det

blir ännu svårare att se till, att det icke fuskas med detta, om man skulle öka ut riketen ytterligare.

Herr talman! Jag skall icke förlänga debatten. Jag har endast velat säga dessa få ord för att i min ringa mån bidra till antagande av utskottets hemställan, till vilken jag yrkar bifall.

Herr H e r m e l i n: Herr talman, mina herrar! Jag ber först att få instämma i den hänvändelse, som herr Broander gjorde till chefen för jordbruksdepartementet. Det torde vara ungefär samma ord, som jag i mitt föregående anförande använde, nämligen att denna sak bör bli föremål för särskild undersökning. Och jag förmodar, att chefen för jordbruksdepartementet ämnar även i framtiden undersöka saken beträffande fraktlindring för torvströ. Jag vill i detta sammanhang giva en replik till herr förste vice talmannen. Han talade om att detta anslag skulle medföra en ansträngning för budgeten. Ja, det är mycket sant, men man får väl taga hänsyn till — och därvid har jag stöd i flera andra uttalanden — att om staten ingriper med ett anslag, staten kan få, om icke mångdubbelt, så dubbelt igen. Jag tror beträffande såväl kalk som torvströ, att vad staten där giver ut kan komma landet mångfalt tillbaka.

Egentligen begärde jag ordet på grund av herr Normans direkta adress till mig. Han ville sätta ett likhetstecken mellan kalk och jordförbättringsmedel i allmänhet och ansåg, att dessa fraktlindringar kommit fram, därför att man skulle skaffa jordbruket jordförbättringsmedel. Jag får säga, att jag tror icke det, utan jag tror, att dessa fraktlindringar speciellt kommit till just för att man till jordbruket vill skaffa kalk. Kalk finns ju, såsom här anförts, icke överallt, utan det är vissa fyndigheter här och var, och för att underlätta tillförseln av kalk till de kalkfattiga trakterna har man beviljat dessa fraktlindringar. Och såvitt jag icke är illa underrättad, utgå dessa fraktlindringar efter vissa zoner, så att de orter, som ligga närmare kalkfyndigheten, ha mindre eller ingen fraktlindring alls, och de, som ligga längre bort, större fraktlindring. Jag tror, att detta är en speciell kalkfråga, och jag vill icke förblanda denna kalkfråga med annan jordförbättringsfråga utan uteslutande se den ur kalkfraktsynpunkt. Det förhållande, som här framhållits, att det i vissa trakter finns kalk, men icke torvströ, förmodar jag blir föremål för undersökning av chefen för jordbruksdepartementet efter den debatt, som här ägt rum. Men för dagen tror jag icke man kan komma längre än till utskottets hemställan.

Herr Å k e r l u n d: Jag är lika intresserad som herr Norman för jordbrukets produktion, men jag kan ändock inte förstå, att ett anslag, som är begärt för ett speciellt ändamål, skall få tagas i anspråk för ett helt annat ändamål utan att man har en aning om, vart det slutligen skall taga vägen. Anslaget är ju på 1,8 miljoner kronor, och jag förmodar regeringen har någon anledning att sätta denna siffra och anser, att detta belopp behövs för lindring i kalkfrakterna. Det kan hända det är, som en föregående talare sade, svårt att få effektiv

Ang. frakt-
kostnaderna
för kalk.
Forts.

Ang. frakt-
kostnaderna
för kalk.
(Forts.)

kontroll här. Men skall man nu få frakta även torvströ för nedsatt pris, var slutar beloppet då? Äro våra finanser sådana, att vi kunna giva oss in på anslagsfrågor sådana som denna? Jag kan icke tänka mig, att det är rimligt. Visserligen är det, som jag sade förut, av behovet påkallat, att det blir fraktlindring även för torvströ. Men då må den saken utredas först, innan man lämnar medgivande att lämna huru mycket som helst av detta förslagsanslag till fraktlindring för torvströ. Jag kan icke vara med om detta i dessa kritiska tider, och därför vidhåller jag mitt yrkande.

Herr Olsson i Broberg: Herr talman! Jag har icke deltagit i utskottsbehandlingen av föreliggande utlåtande och hade icke heller tänkt yttra mig däri, men jag kan icke hjälpa, att det har något förvånat mig, att många av de mycket kloka män, som yttrat sig i denna fråga, ha efter min mening sett på denna sak alldeles för ensidigt och kortsynt. Det är väl i alla fall en fråga av den beskaffenhet, att man får lov att lägga litet vidare synvinkel på den än att man, såsom herr Anderson i Råstock gjorde vilken jag verkligen brukar anse såsom en klok och vidsynt person, talar om »egna egoistiska intressen», då det här är fråga om åtgärder för att öka vår livsmedelsproduktion. Det är ju väl bekant att, för att vi skola kunna hålla vårt jordbruk i tillräcklig produktionskraft, vi köpa årligen gödningsämnen från utlandet för miljoner kronor. Då tycker jag det icke skulle kunna anses vara bortkastade pengar, om vi offra några hundra tusen kronor för att tillvarataga de växtnäringsämnen, som vi ha i vårt land, därest vi i tillräcklig utsträckning taga vara på dessa. Torvströ är ju, som vi veta, ett sådant medel, genom vilket man i väsentlig mån kan tillvarataga växtnäringsämnen, som annars gå förlorade. Jag kan icke se, att det är att lägga en ensidig egoistisk synpunkt på denna fråga, om man säger, att med detta kan livsmedelsproduktionen främjas.

Nu förstår jag mycket väl, att man egentligen icke kan göra annat yrkande än det, som jordbruksutskottet föreslagit. Men jag kan icke se, att det varit så stor fara i, om man bifallit den väckta motionen. Man säger ju, att det här anslaget är icke avsett för detta, utan det är avsett för fraktlindring för kalk. Men det är ju en formalistisk syn på tingen, och vi bruka ju ofta tala om, att vi skola frigöra oss från formalistiska synpunkter för att ernå praktiska resultat. Och om det är fråga om att dels lösa vissa bundna växtnäringsämnen i jorden och vi kunna detta med tillhjälp av kalk, och dels medelst begagnande av torvstöv kunna öka tillgången på växtnäringsämnen, så kan jag icke se annat än att det är två så nära sammanhängande moment, att man mycket väl skulle kunna vara med om att offra ett eller annat hundratusental kronor för att göra torvströ tillgängligt för dem, som på grund av långa avstånd icke kunna erhålla detsamma. Jag vill emellertid betona, att det förvånat mig, att man ser på denna fråga från *vissa* intressesynpunkter, då jag icke kan förstå annat än att det är en fråga, som skulle ha största betydelse för oss alla, huruvida vi kunna öka vår

produktion av livsmedel. Och det gör man väl, om man bidrager att skaffa tillgång till växtnäringssämnen.

Herr Anderson i RåstocK frågade, huru man från jordbrukarsynpunkt skulle ställa sig, om man från andra näringar yrkade på fraktlindringar för att få fram vissa nödvändighetsvaror. Ja, på våra Bohuslänska kuster är ju denna fråga ganska aktuell. Vårt Bohuslänska havsfiske inbringar årligen ganska stora förråd av matvaror. När nu järnvägsfrakterna ställa sig så höga, att denna havets rikedom icke kan i större utsträckning utnyttjas i landet, så tror jag, att åtminstone icke någon jordbrukare skulle på något sätt taga anstöt, om man genom fraktlindringar kunde hjälpa till, att folket i mellansverige och uppsverige kunde erhålla fiskvarorna något billigare och till sådant pris, att dessa kunde komma till användning i större utsträckning än nu sker. Jag får säga, att mitt inre reser sig mot dylika synpunkter, som här anförts, då vi tala om frågor, som för hela vårt folk oberoende av specialintressen är av den betydelse som den fråga är, som vi här diskutera.

Jag skall emellertid sluta med att stryka under, att man nu väl icke kommer längre än till de synpunkter, som herr Broander framhållit, och hans vädjan till herr statsrådet att i den mån det är möjligt undersöka, huruvida fraktlindringar kunna medgivas för de orter, som behöva såväl torvströ som kalk så att dessa nödvändighetsvaror i största utsträckning kunna erhållas till möjligast rimliga pris. Ty nu äro frakterna faktiskt sådana att på många orter i vårt land, det icke är tänkbart att kunna skaffa sig dessa nödvändighetsvaror.

Herr Öberg: Mina herrar! Även jag har ett ord att säga till herr Norman med anledning av det underbetyg han, då han senast hade ordet, gav mig med anledning av vad jag förut sagt. Han sade bland annat, att mina åsikter i jordbruksfrågor voro ägnade att väcka stor förvåning hos en del andra jordbrukare. Det hade varit önskligt för mig, som sålunda ställes till ansvar, om han något mera hade velat precisera och angiva mina försyndelser; då skulle det måhända varit möjligt, att jag hade kunnat redan nu giva honom svar på tal. Men då han icke närmare har angivit, vari mina försyndelser bestodo, genom att mina åsikter icke sammanföllö med hans och en del andras, så måste jag säga, att vi skola ju snart nog ha storting här i Sverige, nämligen efter den förestående riksdagsupplösningen, och då skall herr Norman gärna få ställa mig till ansvar inför dem, jag förnämligast skall svara inför. Och han skall därvid gärna få vara min åklagare, och jag skall villigt möta honom i den rättesöanden med allt vad han kan ha att andraga. Vad jag här i den ena och den andra frågan gjort och sagt är grundat på en ärlig övertygelse. Den har jag aldrig svikit och kommer aldrig att svika.

Men jag förmodar, att vad som förnämligast har uppkallat herr Norman till en sådan betygsättning åt mig är min ställning till sockerbetsfrågan.

*Ang. frakt-
kostnaderna
för kalk.*

Forts.

Ang. frakt-
kostnaderna
för kalk.
(Forts.)

Lika litet som jag velat klandra honom för hans åsikter och för vad han uttalat av ärlig övertygelse, lika litet har han rätt att klandra mig.

Herr O s b e r g: Herr talman, mina herrar! Jag måste i olikhet med min länskamrat säga, att jag icke kan på något sätt klandra herr Anderson i Råstock för hans yttrande. Jag höll på att instämma i detta, men han fällde några uttryck i senare delen av sitt anförande, som gjorde det omöjligt för mig; men första delen var fullkomligt riktig.

Jag undrar, vart det skall bära hän, om man går in för principen att medgiva fraktlindring för torvströ, när vi få veta, att det finnes nära nog en torvmosse i varje socken. Vad tjänar detta till? Det skulle blott skada den sak, som man vill främja, nämligen fraktlindring för kalk. Pengarna skulle icke räcka till för båda sakerna, utan det skulle blott bli sämre ställt för den sak, som man arbetar för. Det är så, som en ärad talare sade här, att vi ha rätt få kalkfyndigheter, men det är icke förhållandet med torvmossarna.

Med dessa få ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr T h o r s s o n: Herr talman! Jag skall icke lägga mig i den vetenskapliga debatt, som här har förts om kalkens eller torvströets företråde för ett rationellt jordbruk, utan jag skall hålla mig till den siffra som står i utskottets kläm. Den anger, att här behandlas ett *förslags*anslag av 1,800,000 kronor. Ett bifall till motionen skulle ju alltid medföra en oproporionerlig ökning av förslagsanslaget. Om nämligen kalkbehovet är lika stort under nästa år, som det varit tidigare, så skulle naturligtvis det beviljade anslaget icke på långa vägar räcka till för både kalk och torvströ. Därför förefaller det mig, att, om man skall inleda statsverket i sådana ekonomiska uppoffringar, bör man icke göra det på sådant sätt, att man blott litet försätligt i klämman skriver in ordet »torvströ» utan också ett ord, som heter »högst», efter orden »förslagsanslag 1,800,000 kronor». Äro herrarna villiga att lägga till det lilla ordet »högst», då få vetenskapsmännen på jordbrukets område sedan efter bästa förstånd låta transportera och strö ut torvströ eller kalk för dessa medel. För min del är jag mycket intresserad av att ordet »högst» kommer att stå efter 1,800,000 kronor, för den händelse att herr Normans förslag skulle vinna anslutning, nämligen om att inskjuta ordet »torvströ» i klämman.

Då det nu icke gärna är möjligt att så här vid en sen timme få en ändring i utskottets förslag, så vill jag på det sättet säkerställa kostnadssumman, att jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag oförändrat.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till det av herr Norman under överläggningen framställda yr-

kandet; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Då votering emellertid begärdes, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 72) av utskottets förevarande utlåtande nr 9 A), röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det av herr Norman under överläggningen framställda yrkandet.

Voteringen utvisade 148 ja mot 33 nej, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 73—76.

Vad utskottets hemställt bifölls.

Punkten 77.

Lades till handlingarna.

Punkterna 78—86.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Härpå föredrogs *punkten 87*, angående specialundersökningar rörande de norrländska skogarnas föryngring; och yttrade därvid

Herr Kaijser: Är 1916 beviljade riksdagen första gången anslag för specialundersökningar rörande de norrländska skogarnas föryngring. Det hade då uppgjorts en plan, enligt vilken dessa arbeten skulle fortgå i 15 år. Denna plan var uppgjord av skogs-försöksanstaltens chef, professor Schotte. Meningen var, att under de första fem åren skulle utföras ett visst arbete, under de nästa fem åren ett annat arbete och under de sista fem åren ytterligare ett annat slags arbete. Emellertid uttalade departementschefen till statsrådsprotokollet, att något bestämt fasthållande av en viss plan icke torde böra äga rum, då under försökens gång både ändringar och tillägg kunde befinnas behövliga och lämpliga. Således var det icke fastslaget, att man skulle gå precis så tillväga, som då planerades.

Nu står det i nionde huvudtiteln av årets statsverksproposition, att ledaren av ifrågavarande undersökningar, jägmästaren E. Wibeck, under åberopande av en vidlyftig utredning, enligt vilken försöksarbetena borde i avsevärd grad utvidgas, ansett det vara sin plikt som försöksledare och närmast ansvarig för norrlandsavdelningens arbeten att yrka på, att avdelningens personal stadigvarande måtte bibehållas året om, även under den stundande andra

*Ang. frakt-
kosnaderna
för kalk.
(Forts.)*

*Ang. viss
undersökning
rörande de
norrländska
skogarna.*

Ang. viss undersökning rörande de norrländska skogarna.

(Forts.)

femårsperioden $\frac{1}{5}$ 1921— $\frac{30}{4}$ 1926. Vidare hade Wibeck, under förutsättning att den av honom framlagda arbetsplanen skulle godkännas, föreslagit viss utgiftsstat för år 1922, slutande å 30,000 kronor. Emellertid hade skogsförsöksanstaltens styrelse ansett detta icke vara nödvändigt utan ansett, att ett anslag av 16,000 kronor skulle vara tillräckligt. Styrelsen motiverar det på följande sätt: »Styrelsen ville i detta avseende erinra om, att vid sidan av norrlandsavdelningen endast för lösande av vissa bestämt begränsade uppgifter avsedda arbeten skogsförsöksanstaltens båda avdelningar fortsatt sina arbeten i Norrland. Detta komme i än högre grad att bliva fallet, då organisationen av försöksparkerna blivit genomförd, vilket beträffande Norrland syntes skola äga rum redan från år 1923.»

Detta, att Kungl. Maj:t gått på det lägre anslaget och icke upptagit det högre, har väckt en allmän förstämning bland skogsmännen i Norrland. Det är flera jägmästare, som skrivit om saken, och jag skall be att få läsa upp något av vad ett par av dem skrivit. En av dem skriver bland annat så här: »Studerar man fördelningen inom landets olika delar av skogsavdelningens vid Statens skogsförsöksanstalter försöksytor, skall man finna, att Norrland och allra helst inre Norrland i detta avseende blivit tillgodosett i en oproportionerligt ringa grad. — Antalet av skogsavdelningens försöksytor inom Norrland — fränsett norrlandsavdelningens ytor — endast utgör c:a 20 % av totala antalet inom landet. På södra delarna av Sverige kommer sålunda c:a 80 %, under det att Norrland, som dock representerar $\frac{2}{3}$ av vårt lands areal och som sträcker sig över 8 breddgrader, innefattande inom nästan varje breddgrad såväl bördigt kustland som rena fjällskogar, detta skogligt okända Norrland är representerat med icke fullt ett hundratal försöksytor, fördelade på dels tillväxtundersökningar, dels gallringar, dels naturlig föryngring, dels skogsodling. Undersöker man vidare de norrländska försöksytornas fördelning mellan inre Norrland och kustlandet, finner man, att på inre Norrlands väldiga områden kommer icke ens en tiondedel av totala antalet försöksytor». Så skriver han på ett annat ställe: »De föreslagna försöksparkerna utgöra till antalet två (!), av vilka endast den ena är belägen inom Norrland och utgöres av två små kronoparker vid Vindelns station i södra Västerbottens kustland. Den andra ligger väster om Siljan i Dalarna. Om man på en isotherm- och nederbörds-karta över Sverige inlägger lägena för dessa tvenne försöksparker, framträder genast och i tydlig dager det absolut felaktiga i en eventuell föreställning, att dessa båda parker skulle kunna representera det stora Norrland med alla dess skiftande klimatiska förhållanden. För övrigt torde man även kunna ifrågasätta, huruvida Norrlands mångfaldiga och varierande beståndstyper verkligen finnas representerade inom dessa försöksparker. Då försöksparkerna blivit anförda som ett särskilt skäl mot norrlandsavdelningens kontinuerliga verksamhet, kan jag icke underlåta att framhålla, att det ju redan förut stått skogsavdelningen fritt att lägga försök av vad slag det vara må

på alla Norrlands kronoparker, vilket förhållande dock icke hindrat, att Norrlandsavdelningens tillkomst ansetts behöfelig.»

En annan jägmästare skriver ungefär detsamma, och det kan därför vara onödigt att här läsa upp det.

Denna sak är naturligtvis mycket viktig för Norrland. Det gäller egentligen fjällskogarna. Dessa skogar hava hittills icke kunnat utnyttjas av den anledningen, att det icke funnits flottleder så högt uppe. När nu inlandsbanan kommer till och flottlederna komma närmare dessa fjällskogar, börjar man kunna utnyttja dem. Men om man hugger ned dem, växer det icke tillbaka. Man vet, att dessa norrländska fjällskogar få kottar vart åttonde eller tionde år och fröet från dessa kottar växer mycket dåligt. Tager man frö söder ifrån, växer det nästan ändå sämre, och planterar man skog växer det lika dåligt. Det är därför mycket stor fara för att, när man hugger ned dessa skogar, ingenting kommer tillbaka. Orsaken till detta vet man icke närmare, men på senare tid har man trott sig finna, att det möjligen beror på, att så länge den gamla skogen finnes kvar, blir icke kölden på marken så stark, och det gör, att så länge den finnes, kan det möjligen bli återväxt, men gallrar man för mycket, blir det ingen återväxt. Nu är saken den, att 9/10 av statens skogar ligga i Norrland och till mycket stor del i dessa trakter. Vidare skall man komma ihåg, att Västerbottens och Norrbottens skogar icke få huggas annat än efter avstämpling av statens jägmästare. Dessa veta icke, hur de skola avstämpla, för att återväxten skall bli så bra som möjligt. Meningen har varit, att man skulle få denna sak utredd genom dessa försöksanordningar.

Nu skall man tänka sig, vilken kolossal inkomst Sverige har på sin skogar. Under januari—september 1920 exporterades trävaror och trämassa för 1,024 miljoner kronor, under det att den övriga exporten uppgick till 700 miljoner kronor, d. v. s. man exporterade trämassa och trävaror för nästan dubbelt så stort belopp som alla andra exportvaror tillsammans. Det visar, att det är av stor vikt, att dessa skogar växa tillbaka, så att det icke går, som det till exempel gått i Förenta Staterna i Klippiga bergen, där ingen återväxt äger rum, utan marken står alldeles kal.

Herr statsrådet kanske icke intresserar sig så mycket för skogsbruk, eftersom han är skåning, men jag vill påpeka, att detta är mycket viktigt för landet, och jag vill uttala den önskan, att herr statsrådet tager denna sak ad notam nästa gång statsverkspropositionen uppgöres, så att detta anslag då blir ökat. Det gäller ju här så oerhört stora värden. Jag har med detta mitt anförande velat framhålla denna sak och jag ber herr statsrådet att intressera sig för saken, så att när nästa statsverksproposition uppgöres, detta anslag tages upp till fulla beloppet 30.000 kronor.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Andra kammarens protokoll 1921. Nr 26.

Punkterna 88—100.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 101.

Lades till handlingarna.

Punkten 102.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 103 och 104.

Lades till handlingarna.

Punkterna 105—112.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 113.

Lades till handlingarna.

Punkterna 114—125.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Ang.
jordförmed-
lingsbyråer.*

Vid nu skedd föredragning av *punkten 126*, angående jordförmedlingsbyråer, begärdes ordet av

Herr *Magnusson* i Skövde, som anförde: Herr talman, endast ett par ord! Denna punkt rör ju de s. k. jordförmedlingsbyråerna för egnahemsrörelsen. Jag skall endast rikta en hemställan med anledning av det sätt, varpå anslaget till jordförmedlingsbyråerna utgå. Nu utbetalas detta anslag i den ordningen, att sedan byrån arbetat under hela året och efter årets slut en redogörelse inlämnats till vederbörande, byrån någon gång i mars månad påföljande år erhåller det anslag, den tillerkänts av statsmedel. Det är alldeles uppenbart, att särskilt i de fall, då man arbetar med mycket små medel, det möter rätt stora svårigheter att så sent få uppbära statsanslaget. Detta har ofta till följd, att föreståndaren för byrån själv får av egna medel förskottera det nödvändiga. Jag skulle därför vilja rikta en hemställan till herr jordbruksministern, huruvida icke en ändring i sättet och villkoren för anslagets utbetalande kunde ske därhän, att under det löpande arbetsåret åtminstone någon del av anslaget kunde utbetalas till byrån, och icke först året efter, ty det är uppenbarligen alldeles för sent och måste förlamande inverka på arbetet.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkterna 127—134.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 135 och 136.

Lades till handlingarna.

Punkterna 137—141.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 2.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget jordbruksutskottets utlåtande, nr 9 B, angående regleringen av utgifterna under tilläggsstatens för år 1921 nionde huvudtitel, innefattande anslagen till jordbruksdepartementet.

Punkterna 1 och 2.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 3.

Lades till handlingarna.

Punkterna 4—7.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 8 och 9.

Lades till handlingarna.

Punkterna 10—13.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 14.

Lades till handlingarna.

Punkterna 15—29.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 30.

Lades till handlingarna.

Punkterna 31—37.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 38 och 39.

Lades till handlingarna.

Punkterna 40—42.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 43.

Lades till handlingarna.

Punkterna 44 och 45.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 46 och 47.

Lades till handlingarna.

Punkterna 48—53.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 54—56.

Lades till handlingarna.

§ 3.

Vidare förekom till behandling jordbruksutskottets utlåtande, nr 10 A, angående reglering av utgifterna för kapitalökning för år 1922 i vad angår jordbruksärendena.

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 3.

Lades till handlingarna.

Punkterna 4—8.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 4.

Härefter föredrogs jordbruksutskottets utlåtande, nr 10 B, angående reglering av utgifterna för kapitalökning å tilläggsstat till riksstaten för år 1921 i vad rör jordbruksärenden.

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

Punkterna 2—6.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 5.

Vidare föredrogos var för sig statsutskottets utlåtanden:

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beräkningen av arvoden åt skolläkare vid de allmänna läroverken; och nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disposition av elevavgifterna vid tandläkarinstitutet.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 6.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört statsutskottets utlåtande, nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till inlandsbanan mellan Volgsjön och Gällivare ävensom vissa tvärbanoer mellan nämnda bana och norra stambanan jämte i ämnet väckta motioner.

Punkten 1:o, angående fortsättande av inlandsbanan mellan Volgsjön och Gällivare.

*Ang.
fortsättande av
inlandsbanan
mellan Volg-
sjön och Gälli-
vare m. m.*

I den till riksdagen den 7 januari 1921 avlätna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov under år 1922 hade Kungl. Maj:t, under återopande av det vid propositionen under rubrik »utgifter för kapitalökning: bil. 1» fogade statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för nämnda dag, punkten 35, föreslagit riksdagen att för fortsättande av arbetena å inlandsbanan mellan Volgsjön och Gällivare för år 1922 anvisa ett reservationsanslag av 4,000,000 kronor.

Vidare hade i en inom andra kammaren väckt motion, nr 91, herr *Hage m. fl.* hemställt, att riksdagen måtte besluta anslå å tilläggsstat för år 1921 under utgifter för kapitalökning, att täckas av lånemedel, en miljon kronor för fortsättandet av byggandet av Inlandsbanans norra del mellan Porjus och Jokkmokk.

I samband med förevarande ärende hade utskottet jämväl till behandling förehaft tre inom riksdagen beträffande anslag till tvärbanan Jörn—Gubblijaure motionsvis gjorda framställningar, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *Almkvist*, nr 115, och den andra inom andra kammaren av herr *Wikström m. fl.*, nr 150, däri hemstälts, att riksdagen måtte anslå ett reservationsanslag av 500,000 kronor å 1922 års stat för påbörjande av arbetet å sträckan Jörn—Arvidsjaur av nyssnämnda redan tidigare beslutade tvärbana;

dels ock en inom andra kammaren av herr *Hage m. fl.* väckt motion, nr 92, däri hemstälts, att riksdagen måtte på utgiftsstaten för 1922 under rubriken »kapitalökning» anslå 500,000 kronor för påbörjandet av samma tvärbana, att utgå av lånemedel.

Utskottet hemställde,

1) att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda förslag, måtte för fortsättande av arbetena å inlandsbanan mellan

Ang.
fortsättande av
inlandsbanan
mellan Volg-
sjön och Gälli-
vare m. m.

Volgsjön och Gällivare för år 1922 anvisa ett reservationsanslag av 4,000,000 kronor, att utgå av lånemedel;

2) att herr Hages m. fl. ovanberörda motion nr 91 icke måtte vinna riksdagens bifall; samt

3) att herrar Almkvists och A. Wikströms m. fl. ovanomför-
mälda motioner samt herr Hages m. fl. ovanberörda motion nr 92
ej heller måtte vinna riksdagens bifall.

(Forts.)

Sedan punkten föredragits, anförde:

Herr Bäckström: Herr talman! Utskottet har, efter övervägande av de olika skäl, som enligt dess mening böra vinna beaktande, dels rörande den olika uppfattning, departementschefen och järnvägsstyrelsen givit uttryck åt beträffande sättet för bedrivandet av arbetena å Inlandsbanans norra del och tvärbanan Jörn—Gubblijaure dels med avseende på bestämmandet av anslaget storlek, med hänvisning till departementschefens utförliga motivering om arbetenas bedrivande och trots rådande statsfinansiella svårigheter, ansett sig böra föreslå beviljandet av det utav departementschefen föreslagna beloppet, 4 miljoner kronor för Inlandsbanan. Avgörande för utskottet har, såsom det framgår av utlåtandet, varit angelägenheten att icke genom för knappt tilltaget anslag ytterligare försvåra den arbetslöshet, som redan föreligger i dessa trakter, och som utskottet antager blir ännu värre framdeles till följd av det tidigare av innevarande riksdag beslutade avbrottet i utbyggnandet av Harsprånget. Utskottet har emellertid icke funnit sig kunna biträda de motionsvis framförda önskemålen om anvisande av anslag utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit, och utskottet har därvid kunnat »framhålla hurusom med hänsyn till den alltfjämt sjunkande prisnivån ett anvisande av medel för ändamålet med samma belopp som i statsverkspropositionen föreslagits innebär möjligheter till arbetenas bedrivande i större utsträckning än som tidigare torde hava varit avsett». Utskottet har således tydligen ställt sig välvilligt till de motionsvis framställda önskemålen under denna och följande punkter i betänkandet, och jag har alla skäl att vara tacksam därför. Men jag har sökt att nå något längre. Jag har nämligen på avdelningen vid behandlingen av såväl föreliggande punkt som andra rörande särskilt förbättrade kommunikationer i Norrland gjort upprepade försök, att, då en höjning av ett anslag i år är så gott som utesluten, åtminstone i motiveringen få in ett uttalande i den riktningen, att utskottet hyser den förhoppningen, att Kungl. Maj:t vid fördelningen av de anslag, som helt visst komma att beviljas för arbetslöshetens bekämpande, måtte låta de nämnda medlen komma nu omhandlade företag och liknande i Norrland till godo i största möjliga utsträckning. Bristen på kommunikationsmedel i Norrland är ju känd, och arbetslöshetsproblemet blir också därmed varje dag allt mera svårlöst, om icke staten träder hjälpare emellan.

Att det varken på avdelningen eller i utskottet blivit utsagt något därom i motiveringen för sådana anslagsposter, som det här

gäller, beror naturligtvis icke på att man varit emot av mig antydda uttalanden, utan därpå, att man ansett utskottet sakna de möjligheter att överblicka läget i dess helhet, som regeringen genom sina organ över alla landets delar äger för en väl avvägd fördelning av medlen i fråga.

*Ang.
fortsättande av
inlandsbanan
mellan Volg-
sjön och Gälli-
vare m. m.*

(Forts.)

Som bekant har järnvägsstyrelsen tidigare till kommunikationsministern i en särskild skrivelse uttalat önskvärdenheten och lämpligheten, med avseende å den rådande arbetslösheten, av att medel anslås särskilt till påbörjande av vissa kommunikationsleder, till vilka styrelsen tidigare begärt medel men till vilka anslag ej ännu beviljats, dels för bedrivande av vissa arbeten i Norrland i raskare tempo. Järnvägsstyrelsen har i detta sammanhang särskilt fäst uppmärksamheten vid sådana företag, där huvuddelen av kostnaderna skulle gå just till bekämpande av arbetslösheten. Några av de företag, som behandlas i detta betänkande, ha också av järnvägsstyrelsen nämnts, nämligen banorna Forsmo—Hoting och Hällnäs—Stensele.

I anslutning till vad jag yttrat och till järnvägsstyrelsens här refererade skrivelse ber jag att få till regeringen och särskilt till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet rikta en vördsam hemställan om att vid fördelningen av arbetslöshetsanslaget, som ju kommer att läggas i regeringens hand, såvitt jag förstår, regeringen må särskilt komma ihåg de arbeten, det här gäller, och i största möjliga utsträckning låta dessa få del av anslagen för arbetslöshetens bekämpande. Under förevarande förhållanden har jag, herr talman, endast att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr H a g e: Herr talman, mina herrar! Då jag på denna punkt väckt två motioner, skall jag tillåta mig säga några ord i frågan.

Jag skall då be att först få tacksamt inregistrera, att statsutskottet åtminstone har tillstyrkt Kungl. Maj:ts framställning, som ju går ut på en begäran om 4 miljoner kronor till Inlandsbanan, varav 1 miljon kronor skulle användas för Inlandsbanans norra del. Detta Kungl. Maj:ts förslag innebär, att detta anslag skulle beviljas för år 1922. För min del har jag väckt en motion om att detta anslag i stället skulle beviljas å tilläggsstat för år 1921, och jag har gjort detta, därför att jag tyckt mig finna, att man på det sättet på samma gång skulle kunna forcera arbetet och även samtidigt bereda tillfälle till arbete åt de arbetslösa.

Som saken nu ligger, förstår jag, att det icke finns någon möjlighet att mot ett enhälligt utskott få igenom det yrkande, som jag har gjort. Jag skulle naturligtvis ha varit ofantligt mycket tacksammare mot utskottet, om utskottet dock hade velat på denna punkt tillstyrka den motion, som jag väckt.

Det har emellertid antytts, att man, som också den föregående ärade talaren betonade, skulle kunna för dessa ändamål använda något av de anslagsmedel för arbetslöshetens bekämpande, som be-

Ang.
fortsättande av
inlandsbanan
mellan Volg-
sjön och Gälli-
vare m. m.

(Forts.)

gårts i proposition nr 158. Jag tager för min del fasta på de an tydningarna och de löfthena. Jag vill i likhet med den föregående talaren understryka, att det skulle vara mycket önskligt, om man kunde tilldela så stora anslag som möjligt särskilt till denna bana. alltså till norra delen av Inlandsbanan.

Jag skulle därvidlag särskilt vilja betona, att om man vill åstadkomma, att de anslag, som man beviljar, fortast möjligt lämna någon avkastning, är det givetvis nödvändigt, att man beviljar så stora anslag, att banan där uppe blir färdig, om möjligt fram till Jokkmokk eller i vidrigaste fall till en plats, som heter Vaikijaure, och som är belägen ett stycke norr om Jokkmokk. Kan man få banan färdig dit, finns det möjlighet till större trafik, men så länge banan icke framförts till denna punkt, finns det icke några större möjligheter att få någon avkastning utav de medel, som man nedlagt på banan. Det är alltså även från den utgångspunkten av synnerligen stort värde, att man anslår betydliga medel för detta ändamål. Detta har också från järnvägsmyndigheternas sida beto nats. Vid en uppvaktning av ordsrepresentanter yttrade man sig näm ligen på det sättet, att man bör försöka anskaffa tämligen stora an slag för detta ändamål, så att just denna linje blir framdragen till den punkt, som jag nyss talade om, för att man skall kunna få nå gon verklig avkastning på de pengar, som man lagt ned på järn vägen.

Om man anslår medel av detta slag i någon större utsträckning, är det ju givet, att det medför fördel för de arbeta slösa. Det uppstår möjlighet att tillgodose dessa och inskränka den stora arbetslöshet, som faktiskt existerar i Norrbotten, och som håller på att än ytter ligare utvidga sig.

Som saken nu ligger, skall jag alltså icke på denna punkt göra något yrkande om ändring i utskottets hemställan. Däremot skall jag tillåta mig att göra ett yrkande vid punkt 3, som här upp lästs, men som icke nu föreligger till behandling. Jag har näm ligen fått herr talmannens tillåtelse till att i detta sammanhang yttra mig om den punkten. Ett yrkande vid denna punkt kommer jag däremot att framställa senare.

Punkt 3 gäller anslag till linjen Jörn—Gubblijaure. Jag har för min del väckt en motion om ett anslag på en halv miljon kro nor för att åstadkomma ett påbörjande av denna järnväg. Detta yrkande har jag gjort i överensstämmelse med järnvägsstyrelsens uppfattning. Järnvägsstyrelsen har nämligen för sin del gjort gäl lande, att det skulle vara lämpligt att nu anslå en halv miljon kronor för detta ändamål. Jag kan icke finna, att det kan vara tillfredsställande att i denna punkt resonera så, som både utskottet och Kungl. Maj:t göra, nämligen att eftersom man nu vill vara med om ett anslag för Inlandsbanans fortsättande norrut, kan det vara tillräckligt härmed, och då kan man ha skäl för att icke ge något anslag för linjen Jörn—Gubblijaure. Dessa två banor ligga emellertid, som herrarna torde veta, i olika delar av länet. Det gäller här trakter, som äro mycket kommunikationsfattiga. Det

gäller trakter med långa avstånd. Jag vill endast erinra därom att avståndet från Jörn till Arvidsjaur på den här ifrågasatta banan är 8 mil, och att sträckan från Arvidsjaur till Arjeplog, som ju också i viss mån beröres av denna bana, är 9 mil. Det kan från den utgångspunkten anses väl motiverat, att man, när det gäller dessa trakter, är med om anslag *både* för det ena och det andra ändamålet.

Det är för övrigt härvidlag att märka, att det gäller trakter med mycket god terräng och med billiga byggnadskostnader. Den ifrågasatta järnvägen kommer att beröra trakter, där det finns möjligheter att tillvarata skogsprodukter. Denna järnväg berör också i mycket stor utsträckning statsskogar. Slutligen har man från järnvägsstyrelsen betonat, att detta är en sådan bana, av vilken man kan tänka sig att kunna förvänta ganska goda inkomster. Alla dessa skäl tala enligt mitt förmenande för den uppfattningen, att man borde kunna redan vid denna riksdag ge något anslag för tvärbanan Jörn—Gubblijaure.

Nu vet jag mycket väl, att det invändes, att vi för närvarande ha sådana statsfinansiella förhållanden, att man icke för närvarande kan vara med om ett sådant anslag. För min del förstår jag mycket väl den synpunkten, men jag måste ändå göra den reflektionen, att det här ju gäller endast en halv miljon kronor. Det gäller alltså ett så litet anslag, att jag icke kan tänka mig, att det verkligen kan ha någon större betydelse för statsbudgeten. Med en sådan budget, som vi nu lakorera med, torde ett sådant anslag som en halv miljon kronor icke ha så synnerligen stor betydelse, då det verkligen gäller ett så viktigt företag som det här är tal om.

Och från denna utgångspunkt tycker jag man skulle kunna låta de statsfinansiella skälen, som äro nog så beaktansvärda annars, få vika för det mycket behjärtansvärda ändamål, som man avser med ett sådant anslag som detta, nämligen att tillgodose en mycket kommunikationsfattig trakt. Det är ju för övrigt så härvidlag, att riksdagen 1917 uttalat sig för att denna järnväg skulle byggas med det snaraste. Befolkningen där uppe har givetvis tagit fasta på detta löfte från riksdagens sida, och om man nu får denna halva miljon, så blir det åtminstone en möjlighet att så att säga infria detta löfte på det sättet, att man åtminstone *påbörjar* banan. Man renstakar den, och man gör alltså de allra första ansatserna för att infria det löfte, som staten en gång har givit, att fortast möjligt åstadkomma ett järnvägsbyggande och tillgodosende av kommunikationsmöjligheterna i dessa avlägsna och styvmoderligt behandlade trakter.

Jag skall alltså tillåta mig, utan att nu vidare gå in på dessa synpunkter, att sedan under punkt 3 yrka bifall till den motion, som jag har väckt om ett anslag av en halv miljon kronor. Och kommer den framställningen att bifallas, så är det också att märka, att det kan bli möjligt att även i de delar av Norrbotten, som här talas om, tillgodose de arbetslösa. Det är nämligen så, att arbetslösheten, som jag redan förut betonat, utsträckt sig även till dessa

Ang.
fortsättande av
inlandsbanan
mellan Volg-
sjön och Gälli-
vare m. m.
(Forts.)

Ang.
fortsättande av
inlandsbanan
mellan Volg-
sjön och Gälli-
vare m. m.

(Forts.)

trakter eller sydligare delen av Norrbotten. Det är visserligen nu fråga om ett kommande år, men såvitt jag kan se, är situationen för närvarande sådan, att denna arbetslöshet, som vi råkat in i, icke är en företeelse av mycket övergående beskaffenhet, utan jag tror, att det är någonting, som kommer att räcka någon tid framåt.

Jag skall alltså sedermera, herr talman, tillåta mig göra ett yrkande på denna punkt.

Med herr Hage förenade sig herrar *Lundström*, *Nilsson* i Antnäs, *Bergström* i Högsön, *Dahlen* och *Lindmark*.

Herr *Lübeck*: Herr talman! Det är ju så, att under nu rådande förhållanden dessa anslag till järnvägsbyggnader ned till Jokkmokk och från Jörn till Gubblijaure hava råkat komma att på visst sätt stå mot varandra, ehuru de icke på något sätt kunna fylla den ena den andras uppgift.

Herr Hage har varit skicklig taktiker och först tackat för anslaget till järnvägen ned mot Jokkmokk för att sedan övergå till att hemställa om fattiga en halv miljon kronor för järnvägen över Jörn upp till Gubblijaure. Det är icke alltid, som herr Hage behandlar halva miljoner så pass lättvindigt, som han nu gör. Och vi veta var och en, att det icke stannar vid detta, utan att detta endast är en liten början till någonting, som kostar mycket mer. Det rör sig om ett mycket betydande antal miljoner, och därom hava vi varit ense tidigare, att det är väl värt att offra på dessa järnvägsbyggnader under någorlunda normala förhållanden. Nu veta emellertid alla lika väl som jag — man behöver knappast tala om saken här — att förhållandena äro sådana, att de ålägga oss den allra största sparsamhet, när det gäller att binda kapital även av lånemedel. Och när herr Hage talar om att raska på med dessa byggen för att snabbare få avkastning på pengarna, får ändå herr Hage taga hänsyn till, att när man bygger med så dyra pengar som nu, får man mycket svårt att få någonting, som man kan våga kalla avkastning. Det blir kanske tyvärr så, att man i stället får räkna med ett underskott av själva driften. Så att även ur deras synpunkt, som ivra för dessa järnvägar, måste man söka begränsa sig i tider, när förhållandena på alla områden tvinga till den allra största sparsamhet. Det kan lätt bliva bakslag, om man bygger dessa järnvägar med allt för dyra pengar. Jag säger detta i den förvisningen, att ingen vill misstänka mig för att jag icke skulle vilja vara med om att i möjligaste utsträckning befrämja utvecklingen av de norrländska kommunikationerna.

Till slut vill jag säga ett par ord om vad som förut berörts här, nämligen om möjligheten att använda arbetslöshetsmedel för att befrämja utvecklingen av statens kommunikationer. Det är givet, att det hade varit önskligt att kunna behandla de propositioner, som föreligga härvidlag, i ett sammanhang med föreliggande fråga. Nu har detta icke varit möjligt, eftersom det varit önskligt att få fram vissa delar av ärendet redan nu. Det är ytterst svårt att för

närvarande överskåda, i vad mån arbetslöshet i dessa trakter kommer att råda i sådan omfattning relative arbetslösheten på andra ställen, att det kan motivera arbetslöshetsanslag speciellt för dessa trakter till exempel för att anlägga järnvägar. Följaktligen är det nu litet för tidigt att inkassera något av dessa medel för järnvägsanläggningar där uppe. Den frågan kommer ju under den närmaste tiden att bliva föremål för riksdagens prövning. Och jag skall be att få spara vidare diskussion om den saken från min sida, till dess arbetslöshetsfrågan kan något bättre överskådas, än för närvarande är möjligt.

Sälunda, herr talman, när det nu här gäller anslag till påbörjande av en ny anläggning, som visserligen i princip är beslutad, så måste man enligt min uppfattning taga hänsyn till den allmänna situationen och det allmänna ekonomiska läget, som är sådant, att det kan inträffa större vådor för oss än att vi få låta anstå kanske några år med anslag, som man tänkt sig att tidigare kunna lämna. — Jag får med hänsyn till dessa skäl yrka bifall till utskottets hemställan, eller, rättare sagt, jag kommer att göra det, när vi komma till den punkten.

Herr H a g e: Herr talman! Jag råkade missuppfatta, vad som här verkligen blivit föredraget. Det förhåller sig nämligen så, enligt vad jag inhämtat av herr talmannen, att samtliga yrkanden på sidan 9 i utskottets utlåtande äro föredragna. Och under sådana förhållanden har jag enligt herr talmannens förklaring rätt att här med detsamma göra yrkande även på punkten 3. Vid dylikt förhållande skall jag även nu göra ett sådant yrkande med avseende på punkten 3 å sidan 9, nämligen att kammaren ville bifalla ett anslag av en halv miljon kronor för år 1922 för påbörjande av byggandet av linjen Jörn—Gubblijaure i överensstämmelse med de motioner, som väckts av mig och herrar Almkvist och Wikström.

Utöver detta skall jag be att få säga några ord med anledning av herr Lübecks anförande. Jag förstår mycket väl herr Lübecks statsfinansiella synpunkter, och jag tror för övrigt, att väl knappast någon i denna kammare i dessa tider icke förstår, när det göres sådana inpass angående den finansiella ställningen. Men jag vill det oaktat betona, vad jag förut sagt, nämligen att här gäller det verkligen dock en ganska liten summa. Och dessutom är det nu att märka, att denna summa av en halv miljon kronor är anslagen för året 1922. Nu är det ju så, att prisnivån håller på att sjunka. Det är väl antagligt, att när vi komma fram till 1922, har den sjunkit åtskilligt. Men dessutom är ju att märka, att i banans kapitalvärde kommer att ingå endast en halv miljon kronor efter 1922 års priser, och det övriga kapital, som sedan behöver anslås — och det blir väl den större delen av vad som ingår i kapitalvärdet — och som skall amorteras och förräntas genom taxevgifter m. m. sådant, kommer att tas i bruk vid en tidpunkt, då vi ha all anledning att taga, att prisnivån sjunkit ytterligare under 1922 års prisnivå.

Ang.
fortsättande av
inlandsbanan
mellan Volg-
sjön och Gäll-
vare m. m.
(Forts.)

Ang.
fortsättande av
inlandsbanan
mellan Volg-
sjön och Gälli-
vare m. m.

(Forts.)

Nu är det ju givet, att huru långt detta sjunkande kan komma att gå, det vet man icke. Men man får väl ändå antaga, att om man nu skall fortsätta att bygga, kanske under åren 1922, 1923, 1924 och 1925 och ännu en del år framåt, så kommer alltså den största delen av detta, som nedlagts i banan, att bliva utgifter, som gjorts vid en tidpunkt, då prisnivån sjunkit ännu lägre. Jag tror icke, det i längden kan vara möjligt att för alla dessa år framåt vidhålla en sådan uppfattning, att man ovillkorligen måste skjuta på alla sådana järnvägsbyggnader, även om man möjligen kan skjuta på dem ett eller annat år. Jag skulle väl ändå tro, att vi inte kunna hålla på och skjuta på dem i en sju, åtta år framåt, utan vi måste väl ändå ganska snart komma fram till den tidpunkt, då vi måste bifalla sådana anslag som dessa, som dock äro utlovade, och om vilka riksdagen i princip uttalat sig. Jag tror mig sålunda med vad jag nu sagt åtminstone i någon mån hava avvärjat herr Lübecks synpunkter med avseende på den finansiella sidan av denna sak.

Som sagt, herr talman, med stöd av vad jag här anfört vill jag göra ett yrkande på sätt jag förut sagt.

Herr L ü b e c k: Jag skall icke vidare ingå i någon diskussion i denna fråga. Jag vill endast framhålla för herr Hage, att om man nu skulle bevilja en halv miljon kronor för år 1922, så sker väl detta i syfte att sedan fortsätta byggandet, och skulle man därmed följaktligen ingiva förhoppning om att under de följande åren skulle beviljas mera betydande anslag till denna järnväg. Det är detta, som jag i nuvarande läge icke ansett, att vi hava rättighet att göra. Och därför har jag ingen anledning att ändra uppfattning för närvarande. Skulle vi, som herr Hage hoppades, verkligen kunna se ljusare på saken nästa år, skall jag vara den förste att hjälpa till att få detta bygge i gång.

Eftersom punkten nu är helt föredragen, skall jag för min del, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets hemställan i alla de tre föredragna momenten.

Herr H a g e: Sedan jag av herr talmannen blivit upplyst om, att dessa olika motioner, som nämnas i utskottets yrkande, i någon mån skilja sig från varandra, skall jag endast be att rätt och slätt få yrka bifall till den motion, som jag för min del avgivit på denna punkt.

Härmed var överläggningen slutad. Efter av herr talmannen till en början given proposition beträffande mom. 1) och 2) av utskottets hemställan biföll kammaren vad utskottet i dessa moment hemställt.

Vidare framställde herr talmannen i fråga om mom. 3) propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till herr Hages motion nr 92; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkterna 2 och 3.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 7.

Föredrogs första lagutskottets utlåtande nr 23, i anledning av väckt motion om ändring av 27 § i lagen angående tillsättning av prästerliga tjänster; och biföll kammaren därvid utskottets hemställan.

§ 8.

Vid härpå skedd föredragning av första lagutskottets utlåtande, nr 24, i anledning av väckt motion om åvägabringande av utredning och förslag rörande revision av lagen om reglering av prästerskapets avlöning begärdes ordet av

*Ang. revision
av lagen om
reglering
av prästerska-
pets avlöning.*

Herr P e h r s s o n i Göteborg, som anförde: Jag har begärt ordet i detta ärende med anledning av den motivering, som lagutskottet har lämnat för dess avstyrkande av motionen. Det har här sagts »att något material icke förebragts, som kunnat tjäna till ledning vid bedömning av det väckta ganska vittutseende spörsmålet». Jag skall villigt erkänna, att detta är sant, men å andra sidan föreligger här ett flertal framställningar, som för närvarande ligga på Konungens bord. Det är en del framställningar gjorda från olika håll; särskilt föreligger här ett utlåtande från prästlöneregleringssakkunniga, som avlämnats den 22 januari 1917 med förslag till lag angående beräkning av viss del av prästerskapets avlöning efter markegång. Det är sålunda en utredning, som såvitt jag vet jämväl har varit föremål för yttrande av vederbörande myndigheter. Nu äro i denna fråga verkligen så många synpunkter framlagda, att jag tror att frågan icke kan få dö, även om det är ett ganska ordentligt ihjälsläende, som utskottet har presterat i korta ordalag. Det har under tillämpningen av 1910 års lagar visat sig åtskilliga bristfälligheter, och man har kanske fått känna dem starkast vid själva löneregleringarnas uppgörande.

Då lagutskottet här uttalar förhoppningen om, att, om ett behov av en revision av lagen framdeles skulle göra sig gällande, »Kungl. Maj:t ej skall underlåta att taga initiativ i frågan», tillåter jag mig här för att hålla frågan vid liv att fästa uppmärksamheten på några av de punkter, där en ganska allmän opinion både ibland prästerskapet och inom församlingarna torde gjort sig gällande i vad en revision skulle beröra. Jag vill genast säga, att jag skall försöka att icke bliva mångordig. Om de punkter jag här vill påpeka komma naturligtvis herrarna att säga: Ja, men så är det icke hemma hos oss, utan där är det på ett helt annat sätt. Men det beror därpå, att vi hava ett mycket långsträckt land och mycket olika förhållanden, och särskilt är denna lag av den beskaffenhet, att den vid sin tillämpning framkallar synnerligen stor ojämnhet. Jag vill därför betona, att vad

Ang. revision
av lagen om
reglering
av prästerska-
pets avlöning.

jag kommer att säga i denna fråga sålunda icke gäller för alla platser och alla ställen utan är på vissa håll i ena eller andra avseendet mera klart framträdande än på andra ställen.

(Forts.)

Det är då först fråga om bestämmande av *skjutsersättningen*. Skjutsersättningen utgår nu med ett maximum av 250 kronor. Det är helt naturligt, att som läget är i större pastorat det är omöjligt, att tjänsteskjutsarna skola kunna bestridas med 250 kronor, helst som det för kyrkoherdarna har blivit den bestämmelsen, att den ständige adjunktens skjutsersättning skall ingå i deras skjutsersättning. Ständig adjunkt är icke kyrkoherdens personliga biträde, visserligen formellt en extra ordinarie befattning men är dock i viss mån en ordinarie befattning, sålunda en prästerlig kraft, som icke är tillfällig utan genom löneregleringens bestämmelser skall oberoende av förhållanden i övrigt vara anställd under löneregleringsperioden. Vidare har han dupliceringen, som naturligtvis medför en synnerligen dyr skjutskostnad. För dupliceringen beräknas en ersättning med maximum 600 kronor, men dessa 600 kronor, som skulle vara ersättning för arbetet eller besvärlig tjänstgöring, skola avräknas på de 1,000, resp. 750 kronor för komministratar, som Kungl. Maj:t har att tillgripa för reglering i vissa fall. Jag skall taga ett fall för att visa huru det ställer sig. Det gäller ett större pastorat i Bohuslän, vars reglering ännu icke är avgjord av Kungl. Maj:t. I detta fall har kammarkollegium i dagarna föreslagit, att pastorsexpedition skall hållas vid ett mindre samhälle, som ligger ungefär två mil ifrån kyrkoherdens bostad, med expeditionen öppen en gång i varje vecka. För skjutsningen i detta fall har kammarkollegium beräknat att 250 kronor skulle utgå av detta anslag av 1,000 kronor, som vederbörande pastor enligt löneregleringssakkunniga skulle hava haft, även om icke denna extraordinarie tjänstgöring som kammarkollegium föreslagit skulle hava ålagts honom. Då förstå herrarna: två mil dit och två mil tillbaka, det är med beräkning av den vanliga landsvägslunken av en timme på milen fyra timmar, men han kan icke få här mer än 5 kronor för varje gång. Man kan icke få skjuts, häst och karl, för 5 kronor per dag. Det beräknas tvärtom efter ortens pris nu till 25 kronor, och därmed skulle sålunda en avbränning ske i lönen med en 1,200 kronor om året lågt räknat för detta. Det är ett exempe, som visar huru dessa skjutsförhållanden väl kunde behöva ett överseende och en revision. Så vill jag påpeka det egendomliga förhållandet, som herrarna kanske icke i första hand lägga märke till, att ju samvetsgrannare och mera nitisk en prästman är i sin tjänstgöring och ligger ute i sin församling, dess mera kommer detta att inverka på hans även eljest svaga ekonomiska ställning, vilket naturligtvis för oss svaga människor — och prästerna torde få räknas med till den kategorien — innebär en ganska stor frestelse att ligga hemma, då naturligtvis dessa kostnader bliva ganska dryga att utgöra.

Sedan går jag över till den andra punkten, som likaledes visar behovet av en revision. Det är fråga om *bränslet*. Detta är synnerligen ojämt. Det finnes på många håll, men på andra håll icke alls, och då skola vi komma ihåg, att bostäderna äro byggda av försam-

lingarna och sålunda icke av prästerna. De skola uppvärmas, och vad kostnaden härför blir, det beror på deras storlek, beskaffenhet och läge och på klimatet. I Norrland är det naturligtvis betydligt större anspråk på bränsle i det fallet än t. ex. i södra Sverige. Då lämnas i bränsleersättning härför högst 250 kronor. Jag har från den tid jag i prästlöneregleringssakkunniga sysslade med dessa frågor i minne en begäran från ett kyrkoråd och, om jag minns rätt med instämmande av kyrkostämman från ett Skånepastorat, där man beräknade en viss summa efter den vedåtgång, som var bestämd i den eklelesiastiska hushållningsplanen för skogen, från vilken före regleringen husbehovsbränsle utgick till ett visst omfång. Det skulle bliva för bränsle om året 768 kronor; om man säger, att lika mycket kom det att kosta att få bränslet hugget och framfört, så gällde det en kostnad på över 1,500 kronor, och för detta är det på grund av riksdagens beslut anslaget 250 kronor! Det exemplet torde visa, att även i det fallet kunde lagen behöva en revision, och då vill jag erinra om, att boställsskogarna äro ju dock ursprungligen anvisade för att i första hand bereda bränsle till prästgården, och därför är det historiskt berättigat att av dessa inkomster, som nu inflyta från dessa skogar -- och det är den största posten i kyrkofondens inkomster -- även någon del användes för detta ändamål.

Jag har redan vidrört den punkten om respektive 750 och 1,000 kronor, som Kungl. Maj:t har att fördela i händelse av behov för olika fall, framför allt för besvärlig tjänstgöring, för dyrort och annat sådant. I detta belopp ingå nu dessa 600 kronor för duplikation. Kungl. Maj:t föreslog, att det skulle stå i fjärde paragrafen, varigenom det icke skulle falla därunder. Genom riksdagens beslut flyttades det över i tredje paragrafen. Därigenom hava stora ojämnheter uppstått i detta hänseende. Därtill hör, att denna lag ingen tänjbarhet har. Genom den fastläses avlöningen under en period av 20 år. Under denna tid kan församlingarnas struktur undergå de största växlingar. Det kan finnas församlingar, som bliva dubbelt så stora på tjugu år. Men det finns ingen möjlighet här att få några jämkningar till stånd med den bristande anpassning som lagen har.

Sedan vill jag peka på, huru *grundlönerna* äro satta till 2,500 och 4,000 kronor för resp. komminister och kyrkoherde, men i vissa fall kunna de gå ned till 2,000 kronor och 3,500 kronor. Jag behöver icke peka på för herrarna, att en grundlön, som ökas ytterligt litet utöver detta, kanske ingenting alls på sina håll, blir ju, om man tänker på en person, av vilken det kräves akademisk bildning och sålunda en långvarig studiekurs, dock en ytterst dålig lön. Det är ju odiöst att göra jämförelser, och jag skall icke göra några sådana heller, men man behöver icke gå så långt för att finna ganska underordnade tjänstemän och även kvinnliga befattningshavare, som komma över dessa siffror för prästerskapets löner uti våra församlingar. Den tillfälliga löneförbättring, som också dessa de lägst avlönade få, är visserligen en mycket god hjälp, ty det blir ett mycket stort tillskott proportionsvis, men kan dock icke bringa upp

Ang. revision
av lagen om
reglering
av prästerska-
pets arlöning.
(Forts.)

Ang. revision av lagen om reglering av prästerskaps avlöning. dessa löner till vad lagen kallar anständig bärgning. Det är sålunda en punkt till, som jag nu tillåter mig att fästa uppmärksamheten på, där det väl torde behövas ett överseende och i den mån så kan ske en revidering.

(Forts.)

Jag skulle kunna peka på ännu mera, men jag vill endast taga upp ett par punkter till, i den händelse man skulle göra en revision. Om en komminister blir förordnad att sköta pastoralvården i annexförsamling där komministraturen är belägen, så får han därför mindre lön än om han icke får detta uppdrag. D. v. s. ökat arbete kommer att medföra minskad lön. Detta kan naturligtvis principiellt under inga förhållanden försvaras, men lagen har, om man nu icke tänkt sig detta från början, i alla fall blivit på detta sätt.

Jag vet icke riktigt, vad som skulle kunna göras därvid, men då jag har tillfälle därtill vill jag icke underlåta att peka på *övergångsbestämmelserna*. Det känns nog underligt i församlingarna — och vi ha ju under prästlöneregleringssakkunnigas arbete haft talrika vittnesbörd därom — att ingenting har gjorts för att bereda gottgörelse åt de nu sittande för frångångna löneförmåner. Därav följer, att lönerogleringen för dem blir en löneroglering nedåt. I denna tid och trots lönetilläggen blir det en löneroglering nedåt, och detta kanske även på platser, där lönerna icke varit så stora. Och där de åter varit större, blir det ännu större svårigheter.

Jag skall be att få nämna ett exempel. Det gäller ett fall i Skåne. Den 1 maj 1920 gjordes regleringen. Kyrkoherden, som tillträdde lönen efter den nya regleringen med dyrtidstillägg, som utgår under nu löpande ecklesiastikår, fick i stället för den dyrtidstillökning, som varit den normala i fråga om regleringen, vidkännas ett *dyrtidsavdrag* på 5.000 kronor. Nu säger man kanske, att detta var ett av de feta pastoraten i Skåne, och det *var* det, men det var icke mera än 15.000 kronor, och som vi veta, är levnadsstandarden i Skåne alltjämt högre än på andra håll i vårt land. Om man räknar härmed, får man komma ihåg, att det icke blir så lätt att på en gång lägga om sin levnadsstandard, så att den motsvarar $\frac{2}{3}$ av den föregående lönen, mitt i den värsta dyrtiden.

Detta är ännu en punkt, som man sannerligen kan behöva tänka på, men som jag icke skall närmare uttala mig om, nämligen den utjämning av skatterna, som på sina håll föreslagits och som också på detta område har sitt berättigande.

Jag har velat visa på dessa punkter, därför att jag är övertygad om, att de framställningar, som ligga inne hos Kungl. Maj:t — senast kyrkomötets skrivelse i vedfrågan — borde tagas i övervägande. Nu vill jag giva utskottet fullkomligt rätt — sedan jag i åtskilliga punkter framfört denna kritik — då utskottet säger, att riksdagen behärjat prästerskaps krav icke blott genom att bevilja dyrtidstillägg utan även tillfällig löneförbättring med därpå följande dyrtidstillägg. Jag vill säga, att detta väckt tacksamhet, och det är med glädje, som det mottagits. Det har sålunda inte varit något missnöje med riksdagens åtgöranden i detta fall utan man har tvärtom allmänt känt tillfredsställelse härvidlag. Jag hoppas, att

även denna riksdag skall visa samma tillmötesgående och även följas av samma tacksamhet och tillfredsställelse.

Jag hyser inga illusioner — såsom herrarna förstå — därom, att jag genom att framföra dessa synpunkter skall i något hänseende kunna åstadkomma en ändring i det resultat, vartill utskottet med sitt yrkande kommit. Jag vet icke, om jag ens skulle vara benägen härför; det är klart, att en lönereglering under en depressionstid inte kan vara förmånlig för dem det gäller — det är säkerligen bättre att dessa personer få vänta i det avseendet. Men blir det fråga om en allmän revision, hoppas jag man uppmärksammar de särskilda punkter jag pekat på — utskottet har ju också sagt, att man skall taga inkomna framställningar under övertvägande. Jag tillåter mig understryka, att en förbättring på många ställen verkligen är behöflig, trots det myckna riksdagen här gjort. Jag har varit i den ställningen, att jag, kanske mer än någon annan, fått se läget i åtskilliga av de hem det här gäller. Man har där under den svåraste tiden åsamkat sig skulder för att täcka ofrånkomliga utgifter — lönetillskotten kommo ju ganska sent, senare än för civila tjänstemän i allmänhet — och man är över huvud utsatt för ett ganska stort ekonomiskt tryck. Särskilt i ett avseende finner man det mycket bekymmersamt. Det har ju varit gammal hävd att dessa personer ge sina barn uppfostran vid läroverk, och nu möta svårigheter härför. Jag har fått många förtvivlade brev rörande den saken.

Jag har med detta mitt yttrande velat hålla frågan vid liv här i kammaren. Jag hade också hoppats, att när en gång dessa ord komma till protokollet de skola utgöra ett litet stöd för kravet på partiella revisioner i de av mig nu berörda punkterna. Jag är övertygad om, att jag med dessa upplysningar skall få lagutskottets medlemmar att inse, att det här verkligen föreligger ett behov — utskottet säger självt, att, när den stunden kommer, man vill att Kungl. Maj:t skall ingripa.

Herr talman! Såsom jag redan ett par gånger sagt, har jag intet yrkande att göra i denna fråga.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 9.

Härefter föredrogs andra lagutskottets utlåtande, nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 5 § i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 10.

Herr *Johansson* i Bro avlämnade en av honom *m. fl.* under-tecknad motion i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 284, med förslag till dels lag om ändrad lydelse av 4, 6, 7, 13, 30 och 33

§§ i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring, dels ock lag om ändrad lydelse av 1, 3 och 4 §§ i lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av berörda lag den 30 juni 1913.

Denna motion, som erhöll ordningsnumret 296, blev på begäran bordlagd.

§ 11.

Föredrogos vart för sig två från första kammaren ankomna protokollsutdrag, nämligen:

nr 356, innefattande delgivning av nämnda kammares beslut över dess första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 10, i anledning av väckt motion om vidtagande av åtgärder för internationell utredning och överläggning i fråga om antagande av ett världsspråk; samt

nr 357, innefattande delgivning av nämnda kammares beslut över dess första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 12, i anledning av väckt motion om vidtagande av åtgärder i syfte att grundsatserna om nationaliteternas rätt må antagas till internationell lag.

Kammaren beslöt hänvisa ifrågavarande ärenden till sitt femte tillfälliga utskott.

§ 12.

Anmäldes och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 103, till Konungen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 5 § i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring.

§ 13.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 33, i anledning av väckt motion om rätt för äkta make att under viss förutsättning på grund av fullmakt utöva kommunal och politisk rösträtt för den andra maken; och

nr 34, i anledning av väckt motion om de tillfälliga utskottens avskaffande och ersättande med utskott, gemensamma för båda kamrarna;

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 7 A, angående regleringen av utgifterna under riksstatens för år 1922 sjunde huvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet;

nr 7 B, angående regleringen av utgifterna under tilläggsstatens för år 1921 sjunde huvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet;

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för barnmorskeundervisningen jämte i ämnet väckta motioner;

nr 38, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut ifråga om statsbidrag för uppförande eller inrättande av arbetshem; och

nr 39, i anledning av kamrarnas återremiss av punkt 69 (ang. stipendier för utbildning av tuberkulosläkare) i statsutskottets utlåtande nr 5 A;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om rätt för Konungen att i visst fall åsätta särskild tullavgift; och

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tullfri införsel av en telefonkabel;

bankoutskottets utlåtande, nr 25, angående vissa framställningar rörande elvte huvudtiteln, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna; samt

första lagutskottets utlåtanden:

nr 27, i anledning av väckta motioner angående ett mera effektivt tillvaratagande av utom äktenskapet födda barns och deras mödrars rätt m. m.; och

nr 28, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om viss ändring i gällande bestämmelser om laga domstol i brottmål.

§ 14.

Justerades protokollsutdrag.

§ 15.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Stjernstedt</i>	under 2 dagar fr. o. m. den 7 april,
» <i>Kant</i>	» den 7 april,
» <i>Bengtsson</i> i Norup	» 3 dagar fr. o. m. den 7 april och
» <i>Karlsson</i> i Gasabäck	» 4 » » » 8 »

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 11,17 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Fredagen den 8 april.

Kl. 3 e. m.

§ 1.

Justerades de vid kammarens sammanträde den 2 innevarande april förda protokollen.

§ 2.

Herr statsrådet *Ericsson* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 202, med förslag till förordning angående understöd av skatteutjämningsmedel åt synnerligt skattetyngda landskommuner.

Denna proposition blev på begäran bordlagd.

§ 3.

Föredrogos var för sig och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner:

nr 341, angående dyrtidstillägg åt vissa lärare vid lantmannaskolor och lantbruksskolor samt lantbruksskolor; och

nr 342, angående dyrtidstillägg åt lärarinnepersonalen vid Fredrika Bremerförbundets lantbrukshållningsseminarium å Rimforsa.

§ 4.

Vidare föredrogos var efter annan de på kammarens bord ligande motionerna; och remitterades därvid:

till jordbruksutskottet motionen nr 293, av herr *Nilsson* i Tånga;

till statsutskottet motionerna:

nr 294, av herr *Olsson* i Broberg *m. fl.*; och
nr 295, av herr *Bengtsson* i Kullen *m. fl.*; samt

till behandling av lagutskott motionen nr 296, av herr *Johansson* i Bro *m. fl.*

§ 5.

Härefter föredrogos, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtanden nr 33 och 34, statsutskottets utlåtanden och memorial nr

7 A, 7 B samt nr 37—39, bevillningsutskottets betänkanden nr 15 och 16, bankoutskottets utlåtande nr 25 samt första lagutskottets utlåtanden nr 27 och 28.

§ 6.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från statsutskottet:

nr 101, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till inlandsbanan mellan Volgsjön och Gällivare ävensom vissa tvärbanor mellan nämnda bana och norra stambanan; samt

från första lagutskottet:

nr 104, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 5 § i lagen den 30 augusti 1918 (nr 724) angående krigstidsunderstöd åt präster i nyreglerade pastorat samt åt vissa extra ordinarie präster och innehavare av prästerliga emeritilöner; och

nr 105, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående upphävande av vissa delar av kyrkolagen.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtande, nr 35, i anledning av väckt motion om borttagandet av censursbestämmelserna i fråga om valbarhet till riksdagens första kammare; och

andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 6, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande åt barnaföderskor av billigare och förbättrad vård av läkare och sköterskor.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

§ 9.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Paulsen</i>	under 4 dagar fr. o. m. den 9 april,
» <i>Olsson</i> i Blädinge	» 2 » » 11 » och
» <i>Högström</i>	» 12 » » 10 »

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,16 e. m.

In fidem
Per Cronvall.